

Het kinderverhoor: een pedagogisch dilemma?

*De bejegening van de jeugdige door de
kinderrechter binnen het civiele jeugdrecht.*

Master Orthopedagogiek

Werkveld Forensische ontwikkelingspsychologie

Naam: Rijn, S.H.M. (3412547)
Tjon-A-Pauw, I.I. (3233065)

Begeleidster: Stephanie Rap

Datum: 25-06-2012

Inhoudsopgave

	pagina
Abstract	3
1. Inleiding	5
1.2 Het Civiele Jeugdrecht	5
1.2.1 Ondertoezichtstelling	6
1.2.2 Uithuisplaatsing	7
1.2.3 Verloop van de zitting	8
1.3 Rechten van de jeugdigen binnen het civiel recht	8
1.3.1 Het kinderverhoor	9
1.4 De pedagogische rol van de kinderrechter	11
1.4.1 Emotionele en cognitieve ontwikkeling jeugdigen	12
1.4.2 Houding van de kinderrechter	13
1.4.3 Beleving van de kinderrechter	13
1.5 Vraagstelling	14
2. Methoden	15
2.1 Onderzoekseenheden	15
2.2 Type onderzoek	16
2.3 Procedure	17
2.4 Onderzoeksmethoden	18
2.5 Data analyse	19
3. Resultaten	20
3.1 Verloop van de zitting	20
3.2 In hoeverre draagt de kinderrechter bij aan het begrip van jeugdigen gedurende het kinderverhoor?	22
3.2.1 Uitleg door de kinderrechter	23
3.2.2 Begrip jeugdige	23
3.2.3 Deelconclusie	25
3.3 In hoeverre stelt de kinderrechter jeugdigen in staat te participeren gedurende het kinderverhoor?	25
3.3.1 Gesprekstechnieken	25

3.3.2 Houding	26
3.3.3 Hoor en Wederhoor	26
3.3.4 Inhoud	27
3.3.5 Deelconclusie	25
3.4 Hoe vindt de kinderrechter dat zijn rol eruit moet zien tijdens het kinderverhoor en in hoeverre is de kinderrechter van mening dat hij of zij hieraan voldoet?	28
3.4.1 Algemene gegevens	28
3.4.2 Het kinderverhoor	28
3.4.3 De positie van de jeugdige	31
3.4.4 De bejegening	31
3.4.5 Deelconclusie	33
4. Conclusie en discussie	34
4.1 In hoeverre draagt de kinderrechter bij aan het begrip van de jeugdige gedurende het kinderverhoor?	34
4.2 In hoeverre stelt de kinderrechter de jeugdige in staat te participeren tijdens het kinderverhoor?	35
4.3 Hoe vindt de kinderrechter dat zijn rol eruit moet zien gedurende het kinderverhoor en in hoeverre is de kinderrechter van mening dat hij hieraan voldoet?	35
4.4 Slotconclusie	37
5. Beperkingen en aanbevelingen	38
5.1 Aanbevelingen	38
6. Referenties	40

Abstract

Appearing in civil juvenile court is for youngsters a impressive experience depending on the magistrate's hearing. Some questions which arise are: How are youngsters addressed and treated during the hearing by the magistrate in court? *Main aim:* to show how adolescent persons are treated in civil juvenile court during the hearing. *Method:* according to an observation list 30 cases of adolescents between 12 to 18 years of age were observed and elaborated. These lists were compared in categories of age, sex and the kind of verdict which limits the parents' authority. *Result:* The defendants are always introduced in court and the youngsters are addressed and treated politely; the discourse is adjusted to those who are under the age of 15 years. Hearings can be different as there are no laid down rules or a protocol for the magistrate to use during the hearing. *Conclusion:* the pedagogical approach of the magistrate is essential during the hearing; he/she is the only one who can give the youngsters the opportunity to be heard and to participate well during the hearing.

Samenvatting

Achtergrond: Het verschijnen voor de kinderrechter binnen het civiele jeugdrecht is, net als in het strafrecht, voor veel jeugdigen een ingrijpende gebeurtenis, daar eventueel op te leggen maatregel grote gevolgen kan hebben. Afgevraagd kan worden hoe de kinderrechter naar de voor hem/haar voorliggende zaak aankijkt en in hoeverre het kinderverhoor in deze van betekenis is. *Doel:* Het doel van dit onderzoek is om de bejegening van de kinderrechter, gedurende het kinderverhoor, in beeld te brengen. *Methode:* Middels observatielijsten zijn er zijn 30 observaties van de kinderrechter tijdens het kinderverhoor van jeugdigen tussen de 12 en de 18 jaar. Daarnaast is er onderscheid gemaakt in groepen en zijn de resultaten vergeleken op leeftijd, geslacht en het soort maatregel. *Resultaten:* De resultaten laten zien dat de aanwezigen in de rechtszaal altijd worden voorgesteld en de kinderrechters over het algemeen gebruik maken van goede bejegeningstechnieken. Er wordt met name rekening gehouden met de bejegening bij de groep jeugdigen jonger dan 15 jaar. Doordat er geen vaststaande protocollen worden gehanteerd verschilt het kinderverhoor per kinderrechter. *Conclusie:*

De kinderrechter heeft een pedagogische rol toegedicht dat bepalend kan worden genoemd. Daar de kinderrechter de enige persoon is die de jeugdige in het proces heeft gehoord en een kans kan geven. *Sleutelwoorden:* Civiele jeugdrecht, bejegening kinderrechter, kinderverhoor, kind, adolescent.

1. Inleiding

Het jeugdrecht in Nederland bestaat uit het civiele- en jeugdstrafrecht. Gedurende de afgelopen jaren is er, met name vanuit de Universiteit Utrecht onder leiding van Prof. dr. Ido Weijers, veel onderzoek gedaan naar het jeugdstrafproces in Nederland. Onderzoek expliciet gericht op het civiele jeugdrecht is nog weinig gedaan, terwijl dit immers net zo belangrijk is. Het verschijnen voor een kinderrechter in het civiel recht is voor veel jeugdigen een indrukwekkende gebeurtenis, omdat ook hierbij sprake kan zijn van ingrijpende maatregelen. Huidig onderzoek richt zich op de jeugdbeschermingsmaatregelen binnen het civiel recht. De meest voorkomende maatregel is de Onder Toezicht Stelling (OTS). De afgelopen jaren lijkt het aantal jeugdigen dat ondertoezicht worden gesteld toe te nemen. Eind 2009 waren 33 duizend jeugdigen onder toezicht gesteld, wat er twaalf duizend meer zijn dan in 2000 (CBS, 2010).

Huidig onderzoek gaat na hoe de pedagogische rol van een kinderrechter wordt gekarakteriseerd en hoe de kinderrechter rekening houdt met het sociaal-emotionele en cognitieve niveau van jeugdigen gedurende de rechtszaken met betrekking tot de jeugdbeschermingsmaatregelen. Daarnaast wordt onderzocht hoe de kinderrechter denkt over zijn of haar pedagogische rol. In deze inleiding wordt beschreven hoe het Nederlandse civiele jeugdrecht gekarakteriseerd wordt. Vervolgens wordt uitgelegd wat de rechten van de jeugdige zijn binnen het civiele jeugdrecht, als ook hoe de pedagogische rol van de kinderrechter gekarakteriseerd zou kunnen worden. Tot slot wordt informatie gegeven over de mening van kinderrechters met als afsluiting de onderzoeksvragen van huidig onderzoek.

1.2 Het Civiele jeugdrecht

Het civiele jeugdrecht betreft zeer uiteenlopende rechtszaken. Zo kan er sprake zijn van rechtelijke bemoeienis bij een echtscheiding, waarbij beslissingen worden genomen over de verblijfplaats van een jeugdige of alimentatieregelingen. Ook omtrent adoptie en andere gezagskwesties kan een jeugdige te maken krijgen met de kinderrechter binnen het civiele jeugdrecht. Het meest bekend zijn de jeugdbeschermingsmaatregelen. Hierbij wordt de jeugdige niet voor een strafbaar feit berecht, maar wordt een uitspraak gedaan met betrekking tot beperking van het ouderlijk gezag ten behoeve van de ontwikkelingen

van de jeugdige ofwel daadwerkelijke vrijheidsbenemende maatregelen voor zowel de jeugdige als de ouders (Verberk & Fuhler, 2006). Hierbij kan gedacht worden aan de ondertoezichtstelling en de uit huis plaatsing (UHP), waaronder ook de plaatsing in een residentiële instelling of gesloten jeugdzorg valt.

Daarnaast zijn er maatregelen die het gezag van ouders over jeugdigen ontnemen, namelijk: ontheffing en ontzetting. Bij ontheffing wordt de maatregel uitgesproken door de kinderrechter als er sprake is van onmacht of ongeschiktheid van ouders om voor de jeugdige te zorgen. Bij ontzetting is er sprake van onwil in plaats van onmacht om voor de jeugdige te zorgen. Ouders worden uit hun gezag ontzet als er sprake is van misbruik van ouderlijk gezag, geestelijke als lichamelijke verwaarlozing en slecht levensgedrag (van der Linden, ten Siethoff, Zeijlstra-Rijpstra, 2009). Dit onderzoek richt zich enkel op de rechtszaken die betrekking hebben op de jeugdbeschermingsmaatregelen; de ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing.

1.2.1. Onder Toezicht Stelling

Wanneer er een melding heeft plaatsgevonden, door ouders of door derden, waarin zorgen worden geuit wat betreft de belangen of gezondheid van een kind, stelt de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) een onderzoek in. Wanneer de raadsonderzoeker van de RvdK op basis van onderzoek concludeert dat er sprake is van een bedreigende situatie waarin de zedelijke of geestelijke belangen of de gezondheid van de jeugdige wordt bedreigd, kan deze bij de kinderrechter een verzoekschrift indienen tot een OTS (artikel 1:254 BW). Het opleggen van een OTS moet in het belang van de jeugdige zijn (Schuytplot, 1999), met het doel hulpverlening aan te bieden aan de jeugdige die bescherming nodig heeft tegen onverantwoordelijke uitoefening van gezag (van der Linden et al., 2009). Het opleggen van de OTS heeft als gevolg dat het gezag van de ouders beperkt wordt door de benoeming van een gezinsvoogd (Baas & Laemers, 2009). De OTS maatregel kan voor maximaal één jaar worden uitgesproken en daarnaast jaarlijks worden verlengd, totdat de jeugdige de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt (van der Linden et al., 2009).

1.2.2 Uit Huis Plaatsing

Een uithuisplaatsing in het kader van een OTS heeft per definitie een tijdelijk karakter. Enerzijds is het mogelijk dat een jeugdige door één van de ouders (of beiden) uithuis geplaatst wordt, zonder bezwaar van de gezinsvoogd. Dit betreft een vrijwillige plaatsing, waarbij het door de ouder(s) in verband met huiselijke omstandigheden of omtrent de verzorging nodig wordt geacht dat de jeugdige uit huis geplaatst wordt. Een jeugdige kan tijdelijk worden ondergebracht bij bijvoorbeeld een familielid, maar ook kan hierbij gedacht worden aan het wonen op kamers of een verblijf binnen een residentiële instelling. Anderzijds is het mogelijk dat een jeugdige uithuis geplaatst wordt met een machtiging van de kinderrechter. Een dergelijke plaatsing wordt uitgevoerd door Bureau Jeugdzorg (BJZ) in het kader van de uitoefening van de gezinsvoogdij, indien het noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van de jeugdige of voor onderzoek (observatie). Wanneer er sprake is van ernstige gedragsproblematiek van de jeugdige is plaatsing in een gesloten inrichting mogelijk. Dit moet nadrukkelijk in de machtiging van de kinderrechter worden aangegeven, daar dit een zeer ingrijpende vrijheidsbenemende maatregel is voor de jeugdige (van der Linden e.a., 2009). De machtiging UHP kent dezelfde regel als de OTS wat betreft de aanvraag en duur, namelijk dat deze voor maximaal één jaar uitgesproken kan worden en vervolgens telkens met één jaar verlengd kan worden. Ook blijft de taak van de gezinsvoogd bestaan door betrokken te blijven bij de hulpverlening van de jeugdige en nauw contact te behouden met het gezin opdat alles rondom de hulpverlening en de eenheid van het gezin goed blijft gaan. Naast BJZ kan een machtiging UHP ook door de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) of door de officier van justitie aangevraagd worden (van der Linden e.a., 2009).

In huidig onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen rechtszaken waarin voor de eerste keer een OTS en UHP maatregel wordt uitgesproken en rechtszaken die een verlenging van een OTS en UHP maatregel betreffen. Aannemelijk is dat de rechtszaken waarin de OTS en/of UHP maatregel voor het eerst wordt uitgesproken ingrijpender zijn voor de jeugdige (en diens ouders of opvoeders), dan de zaken die een verlenging betreffen. Zo is er bij een eerste uitspraak van de OTS en/of UHP sprake van een ingrijpende verandering voor het gezin, namelijk dat het ouderlijk gezag wordt beperkt.

Bij een verlenging wordt dit toezicht op de opvoedsituatie van de jeugdige slechts verlengd en verandert er in principe niets voor de ouders. Door deze verschillende typen rechtszaken te onderscheiden zullen eventuele verschillen in bejegening van de kinderrechter mogelijk naar voren kunnen komen. (van der Linden, et al., 2009).

1.2.3 Verloop zitting

Wanneer jeugdigen en diens ouders voor de rechter moeten verschijnen worden zij opgeroepen middels een brief. Deze brief is een officiële en schriftelijke oproep, waarin wordt weergegeven wanneer de jeugdige en diens ouders voor de kinderrechter moeten verschijnen (van der Linden, e.a., 2009). Aan het begin van de rechtszaak geeft de kinderrechter het woord aan de RvdK of een hulpverlener om uit te leggen waarom de maatregel van belang is. Daarna krijgen de jeugdige en diens ouder de kans om hun mening te geven. Jeugdigen kunnen echter ook voorafgaand aan de rechtszaak of gedurende de rechtszaak apart gehoord worden (de Leeuw, & Veen, 2010).

1.3 Rechten van minderjarigen binnen het civiel recht

Zowel in het Burgerlijk Wetboek (BW) als in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) is een jeugdige in Nederland meerderjarig op achttienjarige leeftijd en kan het voor deze leeftijd geen onaantastbare rechtshandelingen verrichten (art. 1: 234 jo. art. 3:32 BW). Desondanks wordt een jeugdige vanaf twaalf jaar wel autonoom geacht om bepaalde beslissingen te kunnen aanvragen bij de kinderrechter en een redelijke waardering van zijn eigen belangen te kunnen geven. Jeugdigen hebben het recht op inspraak en participatie (art. 12 IVRK). Zo kan de jeugdige zelfstandig, zonder tussenkomst van zijn wettelijke vertegenwoordigers, opheffing van de OTS aanvragen bij de kinderrechter (artikel 1: 256, lid 4 BW). Ook kan de jeugdige verzoeken om een UHP te beëindigen, de duur ervan te verkorten of af te zien van een wijziging van de verblijfplaats van de jeugdige (art. 1: 263 lid 2 en art. 4 BW). Uit deze enkele voorbeelden van de rechten die een jeugdige onder de achttien jaar heeft binnen civielrechtelijke procedures, kan geconcludeerd worden dat de jeugdige een belangrijke inspraak, dan wel een mening heeft rondom civielrechtelijke beslissingen die worden genomen.

Deze rechten op inspraak en het geven van een eigen mening hebben met name betrekking op aanvragen of verzoeken gericht naar de kinderrechter. De kinderrechter is tenslotte de persoon die uiteindelijk een dergelijke beslissing maakt of een maatregel oplegt. Los gezien van de vraag of jeugdigen voldoende op de hoogte worden gebracht van deze rechten, kan afgevraagd worden of jeugdigen ook in de gelegenheid worden gesteld om te spreken en daarbij het gevoel te hebben gehoord te worden. In onderhavig onderzoek wordt onder gelegenheid niet alleen het bieden van ruimte tot spreken verstaan, maar ook de houding van de kinderrechter jegens de jeugdige. Vanzelfsprekend kan worden gesteld dat wanneer een kinderrechter zich gesloten en veroordelend opstelt, een jeugdige geen ruimte voelt om te spreken en zijn of haar mening te geven. Er zal dus een balans moeten zijn tussen enerzijds de autoriteit die de kinderrechter dient uit te stralen (zijn rol en positie) en daarnaast het tonen van oprechte belangstelling van de kinderrechter in het verhaal van de jeugdige, opdat de jeugdige het gevoel krijgt gehoord te worden. In artikel 12 (IVRK) wordt voorgeschreven dat aan de mening van de jeugdige passend belang moet worden gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid in alle juridische beslissingen aangaande het kind (Bruning & van der Zon, 2010), zo ook tijdens civielrechtelijke beslissingen die genomen worden door de kinderrechter. Sinds vijf juli 1982 is de rechtpositie van de jeugdigen versterkt door het hoorrecht. Dit houdt in dat jeugdigen vanaf twaalf jaar door de kinderrechter de gelegenheid krijgen om gehoord te worden (van der Linden, e.a., 2009). Jeugdigen jonger dan twaalf jaar kunnen ook de gelegenheid krijgen gehoord te worden door de kinderrechter, als de kinderrechter dit nodig acht.

1.3.1. Kinderverhoor

Bij de jeugdbeschermingsmaatregelen worden na het uitvoeren van een raadsonderzoek de desbetreffende jeugdige en diens ouders verwacht bij de rechtbank voor een rechtszaak waar zij gehoord zullen worden door de kinderrechter. Ten tijde van de behandeling van het verzoek van de RvdK worden jeugdigen (vanaf twaalf jaar) opgeroepen om gehoord te worden, dit wordt gedaan middels een brief (zie bijlage 1). In deze brief wordt onder andere genoemd dat een jeugdige niet verplicht is om gehoord te worden, omdat het kinderverhoor een recht is van de jeugdige en niet een plicht (van

Leuven, 2007). Het doel van het horen is om de rechtspositie van de jeugdige te versterken (Schuytvlot, 1999). De jeugdige krijgt gedurende het horen de kans om zijn of haar mening te geven over de uitkomsten van het onderzoek van de RvdK. Jeugdigen jonger dan twaalf jaar kunnen optioneel worden gehoord door de kinderrechter. Dit houdt in dat de kinderrechter zelf bepaalt of hij de jeugdige verhoort, wat afhankelijk is van het ontwikkelingsniveau van de jeugdige (Schuytvlot, 1999).

In de wet staat aangegeven dat alleen in bepaalde gevallen het kinderverhoor moet plaatsvinden. In andere gevallen wordt het aan de kinderrechter overgelaten of hij dit noodzakelijk vindt en op welke manier dit plaats zal vinden. Bij jeugdbeschermingsmaatregelen, zoals een OTS, dient de jeugdige gehoord te worden. De jeugdige kan niet zelf een OTS of een verlenging hiervan aanvragen, omdat de ouders procespartij zijn. Bij een crisissituatie waarbij een voorlopige OTS wordt aangevraagd, hoeft de kinderrechter de jeugdige niet per se te horen (Triest, 2004). Bij een UHP kunnen zowel de ouders, gezinsvoogdijinstelling, de RvdK, Openbaar Ministerie (OM), als de jeugdige (vanaf twaalf jaar) de UHP aanvragen. In dit geval en in bij machtiging gesloten plaatsing is de jeugdige procespartij, waardoor de jeugdige gehoord dient te worden (Triest, 2004).

Ondanks dat de jeugdige recht heeft om gehoord te worden, worden zij door hun jonge leeftijd niet altijd serieus genomen (Stichting Defence for Children, 2010). Uit onderzoek van Schuytvlot (1999) komt zelfs naar voren dat het hoorrecht helemaal niet tot zijn recht komt. Het lijkt er op dat het hoorrecht de jeugdigen geen mogelijkheid biedt om hun mening te geven, omdat hen (onder andere) niet genoeg gelegenheid wordt geboden om een mening te geven. De jeugdigen zouden daarbij het gevoel krijgen dat er niets met hun mening gedaan wordt. Ook is van belang om alert te zijn op het ontwikkelingsniveau van het kind, bij het uitleggen van de procedure en het geven van overige informatie. Nu blijkt uit de praktijk dat kinderrechters dat te weinig doen en kinderen vaak niet begrijpen wat de maatregel nu eigenlijk inhoudt (Schuytvlot, 1999). Het is daarom van belang om verder onderzoek te doen naar het verhoor van de jeugdigen en de (pedagogische) rol en taken van de kinderrechter hierin.

1.4. Pedagogische rol van de kinderrechter

In hoeverre de kinderrechter een pedagogische rol heeft en op welke manier dit tot uiting moet komen gedurende een civiele zitting kan worden bediscussieerd. Het is in ieder geval van belang dat er rekening gehouden moet worden met de cognitieve en emotionele ontwikkeling van de jeugdige (de Leeuw & Veen, 2010). In huidig onderzoek wordt met de pedagogische rol van de kinderrechter het volgende bedoeld; de zodanige aanpassing van de bejegening aan het cognitieve en sociaal emotionele niveau van de jeugdige. Door Weijers (2000) wordt onder andere gesproken over het belang van uitleg, te benoemen als de communicatie. Het is belangrijk dat de jeugdige het proces begrijpt en weet wat de rol is van de procesdeelnemers. Tevens moeten de vragen die aan jeugdigen gesteld worden afgestemd zijn op het begripsvermogen van de jeugdigen (Saywitz, Jeanicke, & Camparo, 1990). Verder wordt er gesproken over het belang van affectieve factoren, te benoemen als het vertrouwen van de jeugdige in de kinderrechter (Weijers, 2000). Hierbij speelt onder andere de houding van de kinderrechter een belangrijke rol. In onderhavig onderzoek wordt er vanuit gegaan dat er sprake moet zijn van een interactieve houding van de kinderrechter, wil er vertrouwen kunnen ontstaan vanuit de jeugdige. Onder interactieve houding vallen aspecten zoals een rechte houding gericht op de jeugdige, interactie in vraag en antwoord en dat er sprake is van hoor en wederhoor tussen de jeugdige en de kinderrechter. Van belang is dat de kinderrechter op emotioneel niveau zo goed mogelijk contact maakt met de jeugdigen (de Leeuw & Veen, 2010).

Het civiele jeugdrecht kan zeer verstrekkende gevolgen hebben voor de jeugdige en het gezin (van der Linden e.a., 2009). Daarom zal ook binnen het civiele jeugdrecht een pedagogische benadering naar de jeugdige van belang zijn. Met een pedagogische benadering is het aannemelijker dat de jeugdige beter weet wat er van hem of haar wordt verwacht, beter begrijpt wat de gevolgen zijn van de maatregel en in zijn totaliteit de maatregel beter zal begrijpen. Afgevraagd kan worden bij wie deze pedagogische taak ligt; de kinderrechter, andere betrokken instanties (BJZ) of wellicht ouders. Bij wie deze taak ligt hangt af van het moment waarop hier meer duidelijkheid over gegeven wordt. Zo kan BJZ een belangrijke taak op zich nemen, door de jeugdige voorafgaande aan de rechtszaak goed in te lichten over de maatregel en het gehele proces. De kinderrechter

kan dit nogmaals bevestigen door de procedure en de maatregel nog even (kort) uit te leggen gedurende de zitting.

1.4.1 Emotionele en cognitieve ontwikkeling jeugdigen

De emotionele en cognitieve ontwikkeling is bij jeugdigen nog niet voltooid. Adolescentie is een transitie tussen kindertijd en volwassenheid, wat veel verandering met zich mee brengt, zoals een verandering op sociaal-emotioneel gebied. Jeugdigen willen meer verantwoordelijkheid en autonomie, wat kan leiden tot conflicten tussen de jeugdige en ouders, omdat zij een ander beeld van elkaar hebben. Jeugdigen zullen eerder steun bij leeftijdsgenoten zoeken, omdat zij dezelfde ontwikkelingen mee maken (Gray, 2007). Als het om cognitieve ontwikkeling gaat zitten adolescenten volgens Piaget (1972) vanaf elf tot ongeveer vijftien jaar in de ‘formeel operationele’ fase. Jeugdigen in de ‘formeel operationele’ fase ontwikkelen het abstract denken, complex denken en metacognitie. Met abstract denken wordt bedoeld dat jeugdigen leren denken in termen van symbolen, ideeën en concepten betreft tijd, vriendschap en geloof. Daarnaast kunnen jeugdigen op een manier leren denken waarbij er meerdere connecties en interpretaties mogelijk zijn, wat nodig is voor metaforen, satire en sarcasme. Dit wordt ook wel complex denken genoemd. Als laatst ontwikkelen jeugdigen ook de capaciteit om te denken over denken. Wat betekent dat jeugdigen hun eigen denkproces kunnen monitoren. Deze capaciteiten zijn pas volgroeid rond het twintigste levensjaar (Arnett, 2009)

Het is belangrijk dat de kinderrechter op de hoogte is van deze ontwikkelingen om zijn pedagogische taak zo goed mogelijk uit te kunnen voeren (Leeuw, & Veen, 2010). Zoals genoemd in het onderzoek van de Leeuw en Veen (2010) naar het jeugdstrafrecht is het ook in het civiele jeugdrecht goed om op de sociaal-emotioneel en cognitief niveau van de jeugdige in te spelen. Het is van belang dat de kinderrechter op cognitief niveau de zitting begrijpelijk maakt, uitleg geeft over alle aanwezigen, het gebruik van jargon vermijdt en controleert of de jeugdige het begrijpt. Daarbij is het van belang dat de kinderrechter op emotioneel niveau interesse toont in de jeugdige door middel van zijn houding (aankijken, knikken, begrip tonen), op een correcte manier vragen stelt, waarbij de manier van vragen stellen aangepast is aan het cognitief

vermogen van de jeugdige (gelet op leeftijd en eventuele cognitieve beperkingen) (de Leeuw, & Veen, 2010). Vanuit het onderzoek van de Leeuw en Veen (2010) wordt overgenomen dat het aannemelijk is dat de kinderrechter extra bewust is van de ontwikkeling bij jongere jeugdigen (< 15 jaar) en oudere jeugdigen (\geq 15 jaar).

1.4.2 Houding van de kinderrechter

Voor de wetswijziging in 1995 was de kinderrechter verantwoordelijk voor het opleggen en uitvoeren van een OTS. Door de wetswijziging in 1995 kunnen kinderrechters een OTS opleggen, maar niet uitvoeren. De verantwoordelijkheid van het uitvoeren van de OTS ligt bij BJZ. De wetswijziging heeft er voor gezorgd dat de rechtsprekende en uitvoerende taak gescheiden zijn. Volgens kinderrechter de Vries heeft het opleggen, maar het niet kunnen uitvoeren van een OTS geleid tot een formele setting, waardoor er tegenwoordig meer afstand is tussen de kinderrechter en de jeugdige (Baas & Laemers, 2009). Uit de enquête van Wiener (1984) is gebleken dat de kinderrechter zelf invult hoe zij jeugdigen verhoren. De kinderrechter probeert de sfeer informeler te maken door geen toga te dragen en rekening te houden met de emotionele ontwikkelingsniveau van de jeugdige (Wiener, 1984, uit Schuytvlot, 1999).

Er kunnen verschillende eisen genoemd worden waar een kinderrechter aan zou moeten voldoen om een goede aansluiting te kunnen vinden bij de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van de jeugdige (Verberk & Fuhler, 2006). Zo zou een kinderrechter moeten beschikken over kennis van ontwikkelingspsychologie en daarbij getraind moeten zijn in relevante vaardigheden zoals het horen van jeugdigen. Daarnaast is ervaring vereist om de nodige vaardigheden specifiek gericht op jeugdzaken te kunnen leren en toe te passen. Zo beschikt niet iedere kinderrechter over inzicht in de ontwikkeling van een jeugdige. Dit heeft enerzijds te maken met persoonlijkheid en anderzijds met de kennis van de persoon. Zo heeft niet iedereen het vermogen zich te verplaatsen in de situatie van een ander, met name van een kind. Daarnaast is inzicht in de ontwikkeling van een kind te verhalen op de kennis van een persoon, in de zin van geleerdheid en ervaring, en de wijze waarop iemand zijn eigen kennis wil uitbreiden en zich verdiept in de psychologie en ontwikkeling rondom een kind. Ook worden er niet altijd voldoende eisen gesteld aan de sociale en communicatieve vaardigheden, als ook

inlevingsvermogen, wat als zeer belangrijk kan worden gesteld in het beroep van de kinderrechter (Weijers, 2000).

1.4.3 Beleving kinderrechters

Uit resultaten van het onderzoek van Verberk en Fuhler (2006), die de problemen die de kinderrechter ervaart bij de afhandeling van jeugdzaken onderzoekt, is gebleken dat de kinderrechter over het algemeen de meeste problemen ervaart in de samenwerking met externe ketenpartners, bijvoorbeeld de (gezins)voogd (Verberk & Fuhler, 2006). Zo wordt er een gebrekkige communicatie ervaren tussen verschillende schakels in het proces, met als gevolg dat er dubbel werk wordt verricht en er een geringe uitwisseling van informatie is. Deze problemen zouden een directe (negatieve) impact hebben op het functioneren van de kinderrechter. Hierin wordt de nieuwe wet op de jeugdzorg niet als een verbetering gezien. De zogenoemde coördinerende rol van de kinderrechter zoals deze voor de wetwijziging van 1995 is geweest, zou onvoldoende worden ingevuld door BJZ. Zowel de kinderrechter als betrokkene ketenpartners lijken hier ontevreden over te zijn (Verberk & Fuhler, 2006).

Aan de andere kant geven betrokken ketenpartners (bijvoorbeeld vanuit BJZ of de RvdK) aan dat zij de kinderrechter in het civiele jeugdrecht over het algemeen als competent en betrokken beschouwen, maar dat zij zich soms ook te formeel-juridisch opstellen. Zo zou de kinderrechter heel sterk gericht zijn op de juridische achtergronden bij het maken van een beslissing, terwijl er soms in dergelijke civiele rechtszaken (bijvoorbeeld in een OTS beslissing) tussen de regels door gelezen zou moeten worden en er ook naar de familiale omstandigheden en gevolgen gekeken moet worden (Verberk & Fuhler, 2006).

Afgevraagd kan worden of de kinderrechter zich bewust is van zijn eigen houding ten opzichte van de jeugdige en de invloed van het 'gehoord worden' op de jeugdige. Daarnaast kan afgevraagd worden op welke manier de kinderrechter hier daadwerkelijk ook bewust mee bezig is. Hierbij kan gedacht worden aan zelfreflectie of reflectie vanuit betrokken professionals, bijvoorbeeld in de vorm van *'feedback'*. Verwacht wordt dat dit aan het einde van het onderzoek in de discussie uitgebreider aan bod komt, naar aanleiding van de resultaten.

1.5 Vraagstelling

Huidig onderzoek zal zich richten op de positie en de pedagogische rol van de kinderrechter binnen het civiele jeugdrecht, omdat hier nog weinig informatie en kennis over beschikbaar is. De hoofdvraag van huidig onderzoek luidt daarom als volgt: ‘Hoe kan de pedagogische rol van de kinderrechter gekarakteriseerd worden gedurende het kinderverhoor?’. Om antwoord te kunnen geven op deze hoofdvraag, wordt deze onderverdeeld in deelvragen, namelijk: ‘In hoeverre draagt de kinderrechter bij aan het begrip van jeugdigen gedurende het kinderverhoor?’ en ‘In hoeverre stelt de kinderrechter jeugdigen in staat te participeren gedurende het kinderverhoor?’. Uit voorafgaande literatuur rijst ook de volgende vraag of de kinderrechter zich bewust is van zijn pedagogische rol. Aan de hand van de volgende vraag zal getracht worden hier antwoord op te geven: ‘Hoe vindt de kinderrechter dat zijn rol eruit moet zien tijdens het kinderverhoor en in hoeverre is de kinderrechter van mening dat hij of zij hieraan voldoet?’.

2. Methodes

In deze paragraaf zal aandacht besteed worden aan de onderzoekseenheden, het type onderzoek, de procedure, de wijze van dataverzameling en de datapreparatie.

2.1 Onderzoekseenheden

De steekproef van huidig onderzoek is select gekozen, omdat alleen de interactie tussen de kinderrechter en de jeugdigen die behoren tot het arrondissement van de Amsterdamse rechtbank geobserveerd gaan worden. Daarnaast zijn ook de zittingen voor de dataverzameling geselecteerd, omdat het afhangt van de beschikbaarheid van de onderzoekers en de rechtbank. Zo zijn de onderzoekers gebonden aan vaste dagen om onderzoek te doen, als ook dat het vanuit de rechtbank niet mogelijk is om op willekeurige dagen jeugdbeschermingszaken te observeren. Gedurende deze rechtszaken wordt er gekeken naar de interactie tussen de kinderrechter en de jeugdigen gedurende de rechtszaak en met name tijdens het kinderverhoor. Bij het kinderverhoor worden kinderen vanaf twaalf jaar opgeroepen. Dit onderzoek zal daarom voornamelijk participanten tussen de twaalf en de achttien jaar betrekken. Uit de voorafgaande literatuur is gebleken dat soms ook jeugdigen jonger dan twaalf jaar opgeroepen kunnen worden door de

kinderrechter als hij of zij dit noodzakelijk acht. Er wordt om deze reden verwacht dat er ook uitschieters beneden de twaalf jaar zullen zijn als het gaat om de leeftijd.

In totaal zijn er dertig rechtszaken geobserveerd welke bruikbaar zijn voor huidig onderzoek. De dertig bijgewoonde kinderverhoren duurden over het algemeen 10,49 minuten. Van de dertig bijgewoonde kinderverhoren zijn 23 kinderen apart verhoord. Deze kinderverhoren vonden, afhankelijk van de kinderrechter of de situatie, voor of tijdens de rechtszaak plaats. De andere zeven kinderen werden gedurende de rechtszaak verhoord. Deze dertig rechtszaken betroffen twaalf eerste verzoek- (OTS/UHP) en achttien verlengings- (OTS/UHP) rechtszaken. Hierbij zijn vijf verschillende kinderrechters betrokken. In tabel 1, bijlage 3 is een schema te zien van de verschillende rechtszaken onderverdeeld per kinderrechter en type zaak. De onderzoekspopulatie bestaat uit zestien jongens en veertien meisjes met een gemiddelde leeftijd van 14,9 jaar. De gemiddelde leeftijd van de jongens is 15,2 en de gemiddelde leeftijd van de meisjes is 14,6. De jongste jeugdige was elf jaar en de oudste zeventien.

Tabel 1. Type zaak per geslacht.

Soort zaak	Eerste verzoek	Verlenging	Totaal
Jongen	7	9	16
Meisje	5	9	14
Totaal	12	18	30

2.2 Type onderzoek

Huidig onderzoek betreft praktijk gestuurd onderzoek (Landsheer, 't Hart, de Goede & van Dijk, 2003), omdat vanuit de Universiteit Utrecht het verzoek is gekomen om onderzoek te doen naar de vraag of de pedagogische rol van de kinderrechter en daarbij het hoorrecht van de jeugdige in de praktijk voldoende tot zijn recht komt. Hetgeen in dit onderzoek geëvalueerd zal worden. Daarnaast is vanuit de Rechtbank van Amsterdam ook het verzoek gekomen om gericht onderzoek te doen naar de bejegening van de kinderrechter gedurende civiele jeugdzaken en dit vanuit de pedagogische invalshoek te belichten. Op deze manier wordt er getracht aanknopingspunten tot verbetering op te

sporen, opdat de kinderrechter (meer) zal kunnen handelen vanuit een (betere) pedagogische inslag. Gezien de literatuur is er (nog) niet veel informatie beschikbaar omtrent het civiel recht en om specifiek te zijn omtrent de pedagogische rol van de kinderrechter. Dit onderzoek heeft daarom een beschrijvend karakter (Baarda, De Goede & Teunissen, 2005). De uitkomsten van het onderzoek zullen dienen als een verruiming van de kennis en inzicht betreffende de bejegening van de kinderrechter tijdens het kinderverhoor binnen het civiele jeugdrecht en zou daarnaast een bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van de uitvoering van de pedagogische rol van de kinderrechter. Tevens, kan huidig onderzoek als kwalitatief van aard beschouwd worden, daar dit onderzoek zich richt op het observeren van de beleving en ervaring van de kinderrechter en de interactie tussen de kinderrechter en jeugdigen (Baarda et al., 2009).

2.3 Procedure

De onderzoekers hebben zowel de Rechtbank van Zutphen als de Rechtbank van Amsterdam benaderd. Enkel de Rechtbank van Amsterdam heeft aangegeven mee te willen werken en daarbij toestemming verleend voor het bijwonen van civiele jeugdzaken. De onderzoekers mogen door speciaal verleende toestemming van een contactpersoon van de Rechtbank van Amsterdam aanwezig zijn bij civiele OTS rechtszaken, aangezien dit in beginsel niet toegankelijk is voor publiek. Voor het starten van de dataverzameling is er door de onderzoekers een contract getekend tot geheimhoudingsplicht, opdat er geen privé gegevens worden verstrekt in het onderzoek of aan derden. Aan het begin van een zaak zal de kinderrechter de onderzoekers voorstellen en de betrokkenen vragen of zij de aanwezigheid van de onderzoekers accepteren. Dit vanwege het feit dat het cliëntsysteem, de jeugdige en diens ouders, van tevoren niet formeel (door middel van een brief) op de hoogte zijn gebracht van de aanwezigheid van de onderzoekers.

De observaties worden gedaan door twee observatoren. Gedurende de zaak zullen de onderzoekers aan de hand van een zelfgemaakte observatielijst de bejegening van de kinderrechter naar de jeugdige en de interactie tussen de kinderrechter en de jeugdige observeren (zie bijlage 2). Voorafgaand aan de rechtszaak vraagt de kinderrechter aan de jeugdige of hij of zij zijn of haar mening wil geven in het bijzijn van de betrokkenen of dat de jeugdige dit liever niet in het bijzin wil doen. Als de jeugdige wil praten tijdens

een apart kinderverhoor zal nogmaals toestemming gevraagd worden aan de jeugdige of de onderzoekers hierbij aanwezig mogen zijn. In totaal zullen er zes zittingen bijgewoond worden, die bestaan uit ongeveer tien rechtszaken. Na het observeren van deze rechtszaken, zullen verschillende kinderrechters (die ook zijn geobserveerd) geïnterviewd worden. Er is bewust gekozen om dit te doen nadat de onderzoekers de zittingen hebben bijgewoond, zodat er enkele voorbeelden aangehaald kunnen worden gedurende het interview en de onderzoekers zich enigszins een betere voorstelling kunnen maken van voorbeelden die de kinderrechtster zal benoemen.

2.4 Onderzoeksmethoden

Observaties en interviews worden als onderzoeksmethoden ingezet. Door het gebruik van deze verschillende meetinstrumenten is er sprake van datatriangulatie (Baarda e.a., 2009). De observaties worden uitgevoerd door twee onderzoekers, zo wordt beoogd de interbeoordelaars betrouwbaarheid te vergroten (Boeije, 2005). Er is gekozen voor het gebruik van observaties, vanwege de directe bruikbaarheid, zodat de gegevens niet nader geïnterpreteerd hoeven te worden. Tevens kunnen door middel van observaties de oorzaak gevolg relaties in interacties goed bestudeerd worden. Enig nadeel is dat observaties tijdrovend en arbeidsintensief zijn (Landsheer e. a., 2003). Desalniettemin hebben de onderzoekers hier rekening mee gehouden en zijn er vaste data vastgesteld wanneer de observaties en interviews plaats zullen vinden, zodat het gewenste aantal observaties en interviews met het oog op de planning haalbaar is. De observatielijsten zijn in samenwerking met de werkgroep rechtbankonderzoek onder leiding van professor dr. Ido Weijers samengesteld, waarbij de onderzoekers tevens inspiratie hebben opgedaan van observatielijsten uit het onderzoek van De Leeuw en Veen (2010). De observatielijst bestaat uit een algemeen deel waarin het type zitting, de tijdsduur, leeftijd van de jeugdige de naam van de kinderrechtster en alle andere aanwezigen worden genoteerd. Vervolgens is er een indeling gemaakt van aspecten met betrekking tot de uitleg van de kinderrechtster, inhoudelijke aspecten (inhoud) en aansluiting bij het begrip van de jeugdige. Ook de uitspraak en conclusie van de zitting zal worden genoteerd. Deze specifieke gegevens worden genoteerd om eventuele verschillen in kaart te brengen tussen de verschillende typen rechtszaken. De observaties zijn gescoord met een vijf-puntschaal systeem. Een gemiddelde score indiceert een score 3.

De vraag ‘In hoeverre draagt de kinderrechter bij aan het begrip van kinderen gedurende het kinderverhoor?’ wordt geoperationaliseerd door de volgende begrippen: uitleg (voorstellen aanwezig, uitleg rollen en functies, en verloop zitting) en begrip (tempo, volume, articulatie, intonatie, moeilijkheidsgraad, jargon, afkortingen, verduidelijking, taalgebruik). De vraag ‘In hoeverre stelt de kinderrechter kinderen in staat te participeren gedurende het kinderverhoor?’ wordt geoperationaliseerd door de volgende begrippen: gesprekstechnieken (doorvragen, interesse tonen in verhaal jeugdige, open vragen stellen, begrip tonen), houding (contactname, actieve/inactieve houding, blik), hoor en wederhoor (samenvatting, gevraagd naar begrip, stiltemomenten) en inhoud (thuissituatie, school, vrijetijdsbesteding, vrienden). Door middel van semi-gestructureerde interviews wordt beoogd een indruk te krijgen van de beleving en ervaring van de kinderrechter. De onderzoekers schatten in dat de kinderrechter niet sociaal wenselijk zal antwoorden in de interviews, daar er vanuit de Rechtbank van Amsterdam wordt aangegeven dat er behoefte is naar een meer pedagogische visie op de benadering van het kind tijdens jeugdzaken. Om deze reden wordt er verwacht dat de kinderrechter mee zal werken.

2.5 Data analyse

Zoals eerder beschreven wordt de data in dit onderzoek verkregen uit de observaties van de civiele jeugdbeschermingzaken; OTS en UHP en de antwoorden vanuit de semigestructureerde interviews met de kinderrechter. De data uit de semigestructureerde interviewvragen worden apart verwerkt en geanalyseerd. Hierbij wordt door middel van *labelling*, de omschrijving van de betekenis van een antwoordcategorie, getracht de beleving en het begrip van de kinderrechter te beschrijven en hier conclusies aan te koppelen. De observatielijsten worden vooraf gecodeerd, waardoor de data onder verschillende onderwerpen onderverdeeld worden. Op deze manier wordt getracht antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvragen. De data die voortkomt uit de observaties en interviews worden ingevoerd in het programma EXCEL. Dit betreft een programma waarin kwalitatieve data geordend kunnen worden. Allereerst zullen de gegevens van de algemene observaties geordend worden. Bij het ordenen van de data zal er onderscheid gemaakt worden in het type zaak: eerste verzoek zaken (OTS/UHP) en verlengingszaken (OTS/UHP). Doordat ook de leeftijd van de jeugdigen wordt

geregistreerd, kan er een overzicht gemaakt worden van de doelgroep die bij huidig onderzoek betrokken is en zal er onderscheid gemaakt worden in leeftijdscategorieën (< 15 jaar) en oudere jeugdigen (\geq 15 jaar). In de observatielijst zullen ook de lengte van de rechtszaak en het kinderverhoor geregistreerd worden.

Daarnaast wordt er gestreefd naar een zo sterk mogelijke inter-beoordelaarsbetrouwbaarheid, door de observatielijsten van beide observatoren met elkaar te vergelijken en na nadere beschouwing overeen te laten komen. Er zal dus nauwkeurig worden gekeken naar verschillen in de beoordeling van de twee beoordelaars, waarna per observatie tot overeenstemming gekomen zal worden in de scoring. Hoe vaker er bij voorbaat overeenstemming geconstateerd wordt in de beoordeling tussen de twee observatoren, des te betrouwbaarder de gegevens kunnen worden beschouwd (Landsheer e.a., 2003). De onderzoeksresultaten zijn dan minder afhankelijk van een beoordelaar. Vervolgens zullen de verschillende typen zaken en leeftijdscategorieën per item met elkaar vergeleken worden om eventuele verschillen in de bejegening van de kinderrechter te kunnen opmerken. Aangezien er wekelijks over zes weken geobserveerd zal worden bij verschillende kinderrechters, is de kans kleiner dat veel voorkomende observatiegegevens minder toe te schrijven zijn aan (tijdelijke) omstandigheden bij zowel kinderrechters als de observatoren (Landsheer e. a., 2003).

De onderzoekers zijn zich bewust van het feit dat huidig onderzoek slechts een indruk geeft van één rechtbank in Nederland, namelijk Amsterdam, waardoor de externe validiteit beperkt zal blijven (Landsheer e.a., 2003).

3. Resultaten

In dit resultatengedeelte worden de observatie- en interviewgegevens weergegeven. Allereerst zal het verloop van de rechtszaak en het kinderverhoor worden beschreven. Daarna zullen de bevindingen weergegeven worden met betrekking tot in hoeverre de kinderrechter bijdraagt aan het begrip van jeugdigen gedurende het kinderverhoor, rekening houdend met de typen rechtszaken en leeftijdscategorieën. Vervolgens zal er aandacht besteed worden aan de bevindingen met betrekking tot in hoeverre de kinderrechter de jeugdigen in staat stelt te participeren gedurende een kinderverhoor, ook hierbij zal onderscheid gemaakt worden tussen de typen rechtszaken en

leeftijdscategorieën. Als laatst zullen de bevindingen weergegeven worden in hoeverre de kinderrechter vindt dat zijn rol eruit moet zien gedurende het kinderverhoor en in hoeverre de kinderrechter van mening is dat hij of zij hieraan voldoet.

3.1 Verloop van de zitting

Alvorens een jeugdige naar de rechtszaak komt, ontvangt hij of zij een brief per post. In deze brief staat een oproep voor de rechtszaak, waarin staat dat de jeugdige gehoord dient te worden, maar als hij of zij dit niet wil dit niet verplicht is. Bij de brief wordt er gebruik gemaakt van moeilijk taalgebruik, waarbij geen uitleg wordt gegeven over wat een kinderverhoor inhoudt. De brief maakt hierdoor een formele indruk (zie bijlage 1).

Voorafgaand aan de rechtszaak dienen de jeugdige en diens ouders zich te melden bij de bode. De bode neemt plaats achter een balie en beschikt over de zittingstijden en de lijst met daarop de te verwachten personen. Daarna kunnen zij plaatsnemen in een wachtruimte, die bestemd is voor meerdere zalen. Die hebben allen betrekking op jeugdzaken. In de wachtkamer heerst een formele ambiance. Wanneer de aanwezigen zich hebben gemeld (de jeugdige, ouders/opvoeders, gezinsvoogd (BJZ/WSG) en eventueel een medewerker van de RvdK) wordt iedereen op verzoek van de kinderrechter door de bode naar binnen geleid. De jeugdzittingen zijn besloten, waardoor andere betrokkenen of onbevoegden geen toegang hebben tot de rechtszaal (zonder toestemming van de kinderrechter). De kinderrechter is in het bezit van het dossier van de jeugdige, waar hij of zij zich van te voren in heeft kunnen verdiepen. Afhankelijk van de situatie en de kinderrechter, krijgt iedereen een plaats in de rechtszaal aangewezen door de bode of de kinderrechter. Wanneer er veel mensen aanwezig zijn, zoals in enkele gevallen blijkt te zijn, waarbij een gezinsvoogdes, raadsvertegenwoordiger, advocaat van de jeugdige, de jeugdige zelf, diens ouders en in sommige gevallen zelfs een gedragsdeskundige verbonden aan een instelling, blijkt het genoodzaakt om de rechtszaal zorgvuldig in te delen waarbij de personen om wie het gaat centraal worden gezet. Dit zijn in de meeste gevallen de jeugdige en/of diens ouders (daar hierover een uitspraak wordt gedaan) en de raadsonderzoeker welke in de meeste gevallen een verzoek indient. Behalve de kinderrechter is er ook altijd een griffier aanwezig en wanneer het jeugdigen uit een gesloten setting betreft, is er ook altijd bewaking aanwezig. Naast de aanwezigheid van

bewaking in geval van jeugdigen verblijvend in een gesloten jeugdzorginstelling, is een ander belangrijk verschil dat deze jeugdigen via een andere ingang het gebouw binnentreden en via een zij ingang de rechtszaal in worden gebracht. Op deze manier zullen zij de rechtszaal ook verlaten. Dit is overigens niet altijd het geval. In enkele rechtszaken is ook gezien dat sommige jeugdigen samen met iemand van de instelling komen.

De kinderrechter opent de zitting door iedereen welkom te heten, alle aanwezigen voor te stellen en de reden van de rechtszitting te noemen. Naambordjes zijn niet aanwezig. Vervolgens zal de kinderrechter allereerst het woord geven aan de verzoeker, in de meeste gevallen de zittingsvertegenwoordiger van de RvdK of een vertegenwoordiger van BJZ, welke het verzoek heeft ingediend. De verzoeker geeft hierop een korte uitleg. Hierna geeft de kinderrechter over het algemeen de ouders van de jeugdige of/en de gezinsvoogd het woord om hun mening en standpunten te horen. Vervolgens mag de jeugdige zijn of haar mening geven. Dit is het kinderverhoor. De kinderrechter draagt bij het kinderverhoor een toga, daar er bij het arrondissement Amsterdam geen aparte dagen worden ingepland voor het kinderverhoor. Het kinderverhoor vindt voor, tussendoor of tijdens de zaak plaats, wat afhankelijk is van de kinderrechter. Er lijkt hiervoor geen vaststaand protocol gehanteerd te worden. Als alle personen een bijdrage hebben geleverd en de kinderrechter voldoende informatie heeft verkregen, wordt er een uitspraak gedaan. In enkele gevallen wordt een uitspraak uitgesteld naar een later tijdstip. Dit kan zijn aan het einde van de dag, als ook een of enkele dagen later. Wanneer de uitspraak tijdens de rechtszaak plaatsvindt, geeft de kinderrechter de jeugdige meestal de keuze hierbij aanwezig te zijn. In sommige rechtszaken kan dit moeilijk of te heftig zijn voor de jeugdige. Ook is gezien dat er een enkele keer voor de jeugdige gekozen is om er niet bij te zijn tijdens de uitspraak vanwege een heftige familie situatie. Een rechtszaak betreft over het algemeen 51 minuten en 31 seconden.

3.2 In hoeverre draagt de kinderrechter bij aan het begrip van jeugdigen gedurende het kinderverhoor?

Om te kunnen bepalen in hoeverre de kinderrechter bijdraagt aan het begrip van de jeugdige gedurende een kinderverhoor, is er gekeken naar de uitleg van de kinderrechter aan het begin van de zaak en bij de uitspraak en in hoeverre er rekening gehouden wordt met het begrip van de jeugdigen aan de hand van bepaalde communicatievaardigheden.

3.2.1 Uitleg door kinderrechter

Uit de observaties blijkt dat bij bijna alle rechtszaken de kinderrechter de aanwezigen voorstelt ($n = 29$). Daarnaast legt de kinderrechter bij ongeveer twee derde van de rechtszaken ($n = 23$) de rol of functie van de aanwezigen uit, hiertoe behoren bijna alle eerste verzoek zaken ($n = 11$) en tweederde van de verlengingszaken ($n = 12$). Bij ongeveer de helft van de rechtszaken ($n = 17$) gaf de kinderrechter uitleg over het verloop van de rechtszaak, hieronder vallen alle eerste verzoek zaken ($n = 12$) en een derde van de verlengingszaken ($n = 6$). Als het om de uitleg van een uitspraak gaat, de reden waarom de kinderrechter wel of niet de maatregel oplegt, blijkt dat dit bij de meeste rechtszaken gegeven wordt ($n = 22$). Bij zeven rechtszaken wordt er gedeeltelijk uitleg gegeven en bij één rechtszaak helemaal niet.

Als er gekeken wordt naar het verschil in uitleg tussen de typen rechtszaken, blijkt dat hier weinig verschil in te zien is. Bij beide typen rechtszaken wordt er bij merendeel uitleg gegeven bij de uitspraak. Een klein verschil wordt gezien bij de gedeeltelijke uitleg. Bij twee van de twaalf eerste verzoek zaken (16%) en vijf van de achttien verlengingszaken (27%) wordt er gedeeltelijk uitleg gegeven, dat wil zeggen: niet volledig. Verder is er een verschil gevonden tussen de twee leeftijdscategorieën. Bij de jonge groep worden de aanwezigen bij elke rechtszaak voorgesteld en wordt er in iedere rechtszaak uitleg gegeven omtrent de rol van de aanwezigen, het verloop van de rechtszaak en de uitspraak. Bij de oudere groep komt dit minder vaak voor.

3.2.2 Begrip jeugdige

Er is geobserveerd of de kinderrechter gebruik maakt van communicatietechnieken die kunnen bijdragen aan het begrip van de jeugdigen. Uit de observaties is gebleken dat bij

de meeste rechtszaken over het algemeen met een gemiddeld (3)¹ tempo wordt ($n = 18$) gesproken. De beoordeling in tempo is verdeeld tussen hoog en laag. Bij zes rechtszaken wordt er met een redelijk laag tempo gepraat, wat toe te wijzen is aan één kinderrechter. Het redelijk hoge tempo bij de overige vier rechtszaken kan worden toegeschreven aan meerdere kinderrechters. Het volume waarmee er door de kinderrechters wordt gesproken is bij de meeste rechtszaken gemiddeld (3) ($n = 24$). De beoordeling in volume is verdeeld tussen zacht en hard. Bij vier rechtszaken is er redelijk zacht gesproken, waardoor de kinderrechter minder goed te verstaan was. Deze vier rechtszaken blijken allen afkomstig te zijn van een enkele kinderrechter. Gekeken naar alle rechtszaken blijkt dat er sprake is van een gemiddelde articulatie ($n = 26$). Opvallend is dat bij de items ‘tempo’, ‘volume’ en ‘articulatie’ niet de uiterste antwoordmogelijkheden zijn aangevinkt, de scores liggen allemaal rond het gemiddelde. Gedurende het kinderverhoor wordt er over het algemeen gesproken in begrijpelijke taal ($n = 26$). De intonatie van de kinderrechter bij de geobserveerde dertig rechtszaken loopt uiteen. Bij ongeveer één derde van de rechtszaken was de intonatie van de kinderrechter neutraal (tussen vriendelijk en streng in), bij één derde van de rechtszaken was de intonatie redelijk vriendelijk en bij één zaak was de kinderrechter vriendelijk. Slechts bij twee rechtszaken was er sprake van een redelijke strenge intonatie van de kinderrechter.

De moeilijkheidsgraad van het kinderverhoor was gemiddeld (3) ($n = 25$), waarbij de beoordeling verdeeld is tussen te makkelijk en te moeilijk. De kinderrechter gebruikt woorden als ‘geheimhoudingsplicht’, ‘partner’, ‘coördinatie’ en ‘nader verklaren’. Bij de overige vijf rechtszaken was de moeilijkheidsgraad makkelijk ($n = 3$) tot te makkelijk ($n = 2$). Opvallend is dat op het item ‘moeilijkheidsgraad’ redelijk laag wordt gescoord. De antwoordmogelijkheden *redelijk moeilijk* tot *moeilijk* zijn niet aangevinkt. Bij het toepassen van jargon blijkt dat bij tweederde van de rechtszaken ($n = 20$) de kinderrechter hier redelijk weinig gebruik van maakt. Bij de overige tien rechtszaken maakten de kinderrechter geen ($n = 7$) tot gemiddeld (3) ($n = 2$) gebruik van jargon, waarbij de beoordeling verdeeld is tussen geen en veel. Er is slechts één uitschieter, waarbij er redelijk veel jargon wordt toegepast. Daarnaast wordt bij ongeveer twee derde van de rechtszaken weinig gebruik gemaakt van afkortingen ($n = 23$). Bij de overige vijf

¹ Zie bijlage 3, tabel 4 voor inhoudelijke betekenis score.

rechtszaken wordt door twee kinderrechters geen gebruik gemaakt van afkortingen en bij drie kinderrechters gemiddeld ($n = 3$) gebruik gemaakt van afkortingen.

Als het om verduidelijken van begrippen gaat, lopen de bevindingen uiteen. Over het algemeen lijkt in het merendeel van de zaken gebruik gemaakt te worden van de techniek ‘verduidelijking’. Bij een derde van de zaken gedurende het kinderverhoor wordt door de kinderrechter gemiddeld verduidelijkt (tussen niet en veel in). Bij 13 zaken wordt er redelijk veel verduidelijkt. Daarnaast wordt er bij drie rechtszaken veel verduidelijkt en bij vier rechtszaken redelijk weinig.

Gekeken of er enig verschil is in het rekening houden met het begrip van jeugdigen blijkt dat tussen de typen zaken weinig verschil zit. Het enige dat opvalt is dat de intonatie van de kinderrechter bij de rechtszaken welke een eerste verzoek betreffen vriendelijker is (75% van de rechtszaken scoort redelijk vriendelijk) dan bij de rechtszaken die verlengingen betreffen (39% van de rechtszaken scoort redelijk vriendelijk).

3.2.3 Deelconclusie

Er kan gesteld worden dat de kinderrechters in alle rechtszaken de aanwezigen voorstellen. Daarnaast wordt gevonden dat er meer uitleg gegeven wordt omtrent de rechtszaak bij een eerste verzoek zaak, dan bij een verlengingszaak. Tevens komt dit voornamelijk naar voren bij de jonge groep en minder bij de oudere groep. Daarnaast wordt er over het algemeen gemiddeld gescoord (3) op het gebied van tempo, volume, articulatie en begrijpelijk taalgebruik en relatief weinig gebruik gemaakt van jargon en afkortingen.

3.3 In hoeverre stelt de kinderrechter jeugdigen in staat te participeren gedurende het kinderverhoor?

Om te kunnen bepalen in hoeverre jeugdigen door de kinderrechter in staat worden gesteld om te participeren gedurende het kinderverhoor is er gedurende de observaties gekeken naar gesprekstechnieken die de kinderrechter toepast, de houding van de kinderrechter en of er sprake is van hoor en wederhoor.

3.3.1 Gesprekstechnieken

Als er naar de gesprekstechnieken gekeken wordt, is te zien dat in de meeste rechtszaken ($n = 19$) de kinderrechter vaak doorvraagt gedurende het gesprek met de jeugdige. Tevens komt naar voren dat in de meerderheid van de rechtszaken ($n = 19$) de kinderrechter vaak interesse toont in het verhaal van de jeugdige. Interesse tonen heeft in de meeste gevallen betrekking op bepaalde onderwerpen die tijdens het gesprek worden aangekaart, bijvoorbeeld sport. Wanneer er specifiek werd doorgevraagd op een dergelijk gespreksonderwerp of interessegebied, wordt dit beschouwd als interesse tonen in het verhaal van de jeugdige. Daarnaast worden er in 18 rechtszaken vaak open vragen gesteld en over het algemeen vaak begrip getoond jegens de jeugdige ($n = 18$). Opvallend voor het begrip gesprekstechnieken is dat er in geen enkele rechtszaak *helemaal niet* is aangevinkt, behalve op het item 'begrip tonen' waarbij dit slechts één keer is waargenomen. Ook is er per item maximaal één keer gescoord met *af en toe* en op het item 'doorvragen' zelfs geen enkele keer.

3.3.2 Houding

Als er gekeken wordt naar de houding van de kinderrechter gedurende het kinderverhoor valt op dat in ruim de meerderheid van de rechtszaken ($n = 22$) de jeugdige altijd wordt aangekeken. In iets minder rechtszaken, maar toch meer dan de helft ($n = 18$), neemt de kinderrechter vaak een interactieve houding aan. Met een interactieve houding wordt hierbij bedoeld dat de rechter rechtop zit en/of naar voren leunt richting de jeugdige. Dit wordt bevestigd door het gegeven dat de kinderrechters in bijna geen enkele zaak ($n = 27$) een inactieve houding aannemen. Dit geeft aan dat de kinderrechters vrijwel nooit achterover leunen, ineen gezakt zitten of gapen tijdens het gesprek met de jeugdige. Opvallend is dat er in geen enkele rechtszaak met betrekking tot de items 'contactname' (aankijken) en 'actieve houding' *helemaal niet* of *af en toe* is gescoord en slechts één keer *regelmatig* op het item 'actieve houding'. Op het item 'blik' (gezichtsuitdrukking) van de kinderrechter wordt gezien dat in bijna de helft van de rechtszaken ($n = 14$) de kinderrechters neutraal overkomen in hun gezichtsuitdrukkingen. Toch komt ook naar voren dat de kinderrechters in een aantal rechtszaken ($n = 8$) een serieuze en strenge indruk maken op de jeugdige. Deze resultaten zijn afkomstig van drie verschillende kinderrechters, waardoor dit niet bepaald lijkt te worden door een enkele kinderrechter.

3.3.3 Hoor & Wederhoor

Op het gebied van hoor en wederhoor wordt onder andere gekeken of de kinderrechter binnen het gesprek een samenvatting geeft van wat de jeugdige gezegd heeft. Dit kan de kinderrechter ter controle gebruiken om te kijken of hij of zij de jeugdige goed begrepen heeft. Uit de observaties komen zeer verdeelde resultaten naar voren, waarbij in tien rechtszaken af en toe een samenvatting wordt gegeven, in tien rechtszaken regelmatig en in negen rechtszaken vaak een samenvatting wordt gegeven. In de overgebleven rechtszaak wordt hetgeen de jeugdige heeft verteld helemaal niet samengevat. Ook het observatiepunt of de kinderrechter aan de jeugdige vraagt of hij/zij begrepen heeft wat er gezegd wordt levert verdeelde resultaten; in negen rechtszaken wordt er vaak gevraagd of de jeugdige het begrepen heeft, in negen rechtszaken regelmatig, in vijf rechtszaken wordt hier af en toe naar gevraagd. Een opvallende tegenhanger hierbij is dat er ook zeven rechtszaken worden gezien waarbij de kinderrechter nooit naar het begrip van de jeugdige vraagt. Het bewust gebruik maken van stiltemomenten tijdens het gesprek met de jeugdige wordt in de meeste rechtszaken ($n = 14$) af en toe gezien en in vijf rechtszaken vaak. Opvallend is dat er toch ook in acht rechtszaken nooit gebruik wordt gemaakt van stiltemomenten. Gezien de verschillende observaties kan deze uitschieter naar beneden niet verklaard worden door een of twee kinderrechters, maar door vier verschillende kinderrechters.

3.3.4 Inhoud

Het onderwerp 'thuissituatie' is in alle gevallen besproken, Bij de helft van de rechtszaken besteden kinderrechters gedurende het kinderverhoor veel tijd aan vragen omtrent de thuissituatie ($n = 14$). Bij de overige rechtszaken wordt er redelijk veel ($n = 10$) of gemiddeld ($n = 6$) tijd besteed aan vragen omtrent de thuissituatie. De tijd die besteed wordt aan vragen omtrent school of opleiding lopen uiteen. Bij ongeveer de helft ($n = 14$) wordt er redelijk veel tijd besteed aan school en opleiding, bij twee rechtszaken wordt er veel tijd besteed, bij vier rechtszaken gemiddeld, bij één zaak redelijk weinig en bij bijna één derde wordt er helemaal geen tijd besteed aan vragen omtrent school en opleiding ($n = 9$). Verder blijkt dat bij het merendeel van de rechtszaken de kinderrechter geen vragen stelt omtrent vrijetijdsbesteding ($n = 18$) en vrienden ($n = 22$) van de jeugdigen.

3.3.5 Deelconclusie

In de meerderheid van de rechtszaken worden gesprekstechnieken toegepast zoals het stellen van open vragen en doorvragen, als ook er een geschikte houding wordt aangenomen en belangrijke onderwerpen worden besproken wat ervoor zorgt dat de jeugdige gelegenheid krijgt om te kunnen participeren tijdens het kinderverhoor. De uitkomsten betreft hoor en wederhoor lopen uiteen.

3.4 Hoe vindt de kinderrechter dat zijn rol eruit moet zien tijdens het kinderverhoor en in hoeverre is de kinderrechter van mening dat hij of zij hieraan voldoet?

Er wordt getracht om middels interviews antwoord te geven op de vraag hoe de kinderrechter zelf vindt dat hij of zij zijn positie moet invullen en of hij of zij hieraan denkt te voldoen.²

3.4.1 Algemene gegevens

In totaal zijn er vier kinderrechters geïnterviewd en hebben nog twee kinderrechters vragenlijsten ingevuld, waarbij de vragen overeen kwamen met de vragen uit de interviews. De resultaten die in deze deelvraag besproken zullen worden, hebben dus betrekking op zes kinderrechters.³

Vijf van de zes kinderrechters geven aan (postdoctorale) cursussen te hebben gevolgd met betrekking tot jeugdigen. De overige kinderrechter geeft aan op zeer korte termijn cursussen te gaan volgen, daar hij nog maar acht en een halve maand werkzaam is als kinderrechter (zie tabel 2, bijlage 3). De cursussen die gevolgd worden hebben voornamelijk betrekking op (ontwikkelings-)psychologie en pedagogiek. Drie van de zes kinderrechters hebben ook cursussen gevolgd met betrekking tot de (pedagogische) bejegening van jeugdigen.

3.4.2 Kinderverhoor

Als er gevraagd wordt wat de kinderrechters vinden van het hoorrecht dat een jeugdige vanaf 12 jaar heeft, geven vijf kinderrechters aan dat dit noodzakelijk (onontbeerlijk) dan

² Aangezien niet alle geobserveerde kinderrechters geïnterviewd zijn, kunnen er geen verbanden gelegd worden tussen de interviews en de resultaten van de observaties.

³ Niet alle kinderrechters hebben alle vragen kunnen beantwoorden, waardoor niet alle vragen van de interviews kunnen worden vergeleken tussen de zes kinderrechters. Wanneer een vraag wordt besproken waarop niet alle kinderrechters antwoord hebben gegeven, zal dit genoemd worden

wel 'prima' is. Daarbij noemen deze vijf kinderrechters dat de grens van 12 jaar geen maatstaaf moet zijn en dat jeugdigen jonger dan 12 jaar in veel gevallen ook goed in staat zijn om gehoord te worden. In praktijk is dit voorgekomen ($n = 2$). Hierbij wordt verwezen naar de wet, maar ook naar theorieën vanuit de psychologie. De kinderrechters bepalen dit door een inschatting te maken of een jeugdige (jonger dan 12 jaar) in staat is om gehoord te worden. Genoemd wordt dat hier een grote taak dan wel verantwoordelijkheid ligt bij BJZ en de RvdK, daar zij in de door hen geschreven rapporten terug moeten laten komen of dit mogelijk is. Opvallend is dat er één kinderrechter aangeeft te worstelen met het hoorrecht vanaf 12 jaar. Over het algemeen wordt er geen onderscheid gemaakt in type zaak, eerste verzoek of verlening, zoals dit door drie kinderrechters wordt genoemd.

Vier kinderrechters benoemen dat een meerwaarde van het kinderverhoor is dat zij een beeld krijgen van de jeugdige, wat zij als prettig ervaren bij het maken van een beslissing. Drie van deze kinderrechters geven daarbij aan dat zij middels het kinderverhoor extra informatie trachten te krijgen en/of informatie vanuit dossiers controleren. Twee kinderrechters benoemen dat een jeugdige middels het kinderverhoor deelneemt aan het proces en zich op deze manier gehoord voelt. Een enkele kinderrechter wijst erop dat het kinderverhoor ook zeker niet overschat mag worden, daar zij opmerkt dat kinderen vaak erg loyaal zijn naar hun ouders en familie. Gevraagd naar wat volgens de kinderrechters het doel is van het kinderverhoor wordt genoemd; rekening houden met het oordeel van kind en gelegenheid bieden gehoord te worden ($n = 4$), een beeld krijgen van het kind ($n = 2$), uitleg geven en feitenonderzoek ($n = 1$) en een bevestiging krijgen van de vermoedens van de kinderrechter ($n = 1$), maar ook wordt verwezen naar artikel 12 van het IVRK ($n = 1$) wat staat voor de participatie van de jeugdige tijdens het proces.

De redenen voor een kinderrechter om een jeugdige apart te verhoren verschillen. Een aantal benoemt vanuit beginsel altijd apart te verhoren ($n = 3$), een aantal bekijkt (daarbij) wat in belang van het kind is ($n = 2$), wat het kind zelf wil ($n = 1$), wanneer hier om gevraagd wordt door bijvoorbeeld de advocaat ($n = 1$) en soms wordt er tijdens het proces beslist om een jeugdige (alsnog) apart te verhoren ($n = 2$) wanneer er bijvoorbeeld een indruk ontstaat dat een jeugdige niet vrijuit durft of kan spreken.

Gevraagd wat de invloed is van respectievelijk de jeugdige, de ouders en overige

partijen zoals de RvdK, BJZ of advocaten wordt het volgende genoemd. Enkele kinderrechtshouders ($n = 3$) benoemen dat hetgeen de jeugdige zegt een zeer belangrijk aandeel levert in de uiteindelijke beslissing. Daarbij geven drie kinderrechtshouders aan dat de invloed van de jeugdige wisselend is, daar dit afhangt van de situatie. Een van deze drie benoemt dat dit voor alle betrokkenen geldt. Redenen waar dit van af hangt zijn de manier waarop het jeugdige met redelijke argumenten of een redelijk verhaal komt, maar ook van het soort onderwerp. Een enkele kinderrechtshouder benoemt bijvoorbeeld dat bij een machtiging gesloten jeugdzorg de mening van de jeugdige zeer belangrijk is, terwijl bij bijvoorbeeld een eerste verzoek OTS de mening van de jeugdige minder zwaar weegt. Ook vertelt een kinderrechtshouder soms 'beïnvloedt' of geraakt te worden door een jeugdige in het maken van een beslissing. Zo wordt door kinderrechtshouder twee gezegd:

[" Ik merk dan dat ik meestal geneigd ben het verzoek sneller af te wijzen als ik het kind heb gehoord. Dit komt dan puur door het contact met de jeugdige. Want bijvoorbeeld een uithuisplaatsing is heel heftig. "]

Slechts een enkele kinderrechtshouder benoemt dat het kinderverhoor een zeer beperkte invloed heeft op haar beslissing. De invloed van ouders op de uiteindelijke beslissing blijkt sterk te verschillen per kinderrechtshouder. Zo wordt er genoemd dat dit zwaarder weegt dan de mening van de kinderen ($n = 1$), dat deze even groot is ($n = 3$) of dat dit wisselt per situatie en afhangt van het onderwerp ($n = 2$). De invloed van andere betrokkenen wordt eveneens wisselend geacht. Zo wordt gezegd dat dit in principe even zwaar weegt als de invloed van ouders en de jeugdige ($n = 1$), dat de ouders en kinderen het belangrijkste zijn ($n = 1$), dat dit wisselt per situatie ($n = 1$), maar voornamelijk wordt genoemd dat dit afhangt van de kwaliteit van de onderbouwing die zij geven en het goed kunnen beantwoorden van kritische vragen ($n = 4$).

3.4.3 Positie van de jeugdige

Als er gekeken wordt naar de mening van de kinderrechtshouders over de huidige positie van de jeugdige binnen het civiel recht en hoe deze verbeterd kan worden, komen er verschillende ideeën naar voren. Opvallend is dat drie kinderrechtshouders benoemen dat er meer aandacht moet komen voor een curator voor de jeugdige. Hierbij wordt er gewezen op de wet voor de Bijzonder Curator artikel 250 Boek 1 BW. Ook wordt er gesproken (n

= 2) over dat er een betere rechtsingang voor de jeugdige kan komen met meer zelfstandigheid voor de jeugdige, als voorbeeld wordt het klachtrecht of een apart kinderloket genoemd. Tevens benoemen twee kinderrechters dat zowel kinderrechters als jeugdadvocaten beter opgeleid kunnen worden met betrekking tot de bejegening van de jeugdige, bijvoorbeeld met gesprekstechnieken.

["Nu rommelen ze maar wat aan."]

Opvallend is dat er door een enkele kinderrechter wordt uitgesproken dat een advocaat niet perse nodig is, terwijl drie andere kinderrechters benoemen dat de advocaat meer beschikbaar mag zijn voor de jeugdige. Zo stelt kinderrechter één:

["Bij recht om een mening te uiten, heb je ook recht op bijstand van een advocaat."]

Daarnaast wordt door een enkele kinderrechter gesproken over de leeftijdsgrens van het kinderverhoor, waarbij aangegeven wordt dat deze grens losgelaten mag worden en ook jongere kinderen verhoord mogen worden. In zijn algemeenheid noemt een kinderrechter dat de procedurele waarborging goed is, maar enkel de uitvoering minder is.

3.4.4 Bejegening

Alle kinderrechters zijn van mening dat je als kinderrechter moet beschikken over inlevingsvermogen en begrip, om als bekwaam kinderrechter een jeugdige adequaat te kunnen bejegenen. Daarnaast wordt levenservaring genoemd als een vereiste ($n = 3$). Andere punten die genoemd worden zijn een kritische houding ($n = 1$), kennis van psychologie en pedagogiek ($n = 2$), afstand kunnen nemen van de situatie en het kunnen tonen van interesse naar en in het verhaal van de jeugdige ($n = 4$).

Gekeken naar de manier waarop de kinderrechters rekening houden met de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van een jeugdige, blijkt dat niet allen kinderrechters hier expliciet op hebben geantwoord ($n = 4$). Opvallend is dat de manier waarop er rekening gehouden moet worden met de jeugdigen door iedere kinderrechter anders wordt gezien. Daar waar de ene kinderrechter aangeeft zich actief en direct op te stellen, geeft een andere kinderrechter aan een open houding te hebben waardoor de jeugdige vanuit zichzelf moet gaan praten. Twee kinderrechters geven aan te letten op het intelligentieniveau van de jeugdige en een enkele kinderrechter noteert van tevoren altijd belangrijke gegevens zoals achtergrond en problematiek. Zo verteld kinderrechter drie:

["Wanneer een jeugdige lastig praat, dan probeer ik te lezen hoe anderen dat gedaan hebben en een 'trigger' te vinden om met de jeugdige in gesprek te raken."]

Verder wordt er nog genoemd om het gesprek luchtig en met een grapje te starten en verder emoties en gedragingen van het kind te benoemen. Daarnaast wordt aanpassen aan de manier van spreken van de jeugdige genoemd, uiteraard tot op zekere hoogte ($n = 1$). Gevraagd of de kinderrechters vinden dat zij voldoende doorvragen geven drie van de kinderrechters aan altijd veel door te vragen, twee meestal voldoende door te vragen, en slechts een enkele kinderrechter geeft aan meer door te kunnen vragen, maar soms bang te zijn hierdoor het vertrouwen van de jeugdige te verliezen. Een ander geeft aan niet altijd (meestal) door te kunnen vragen vanwege te weinig tijd of te ingewikkelde problematiek. Als er gekeken wordt naar de manier waarop de kinderrechters de jeugdige het gevoel proberen te geven dat zij gehoord worden is te zien dat iedere kinderrechter hier zijn of haar eigen strategie en aanpak in heeft. Er wordt door twee kinderrechters genoemd dat zij de jeugdige vragen waarom zij in de rechtszaal zijn en hier vervolgens nadere uitleg over geven. Daarnaast wordt er genoemd dat het goed is om open vragen te stellen ($n = 1$) en serieus te luisteren. Zo geeft kinderrechter vijf aan hoe zij ervoor probeert te zorgen dat jeugdigen zich gehoord voelen:

["een verhoor goed voorbereiden en op de hoogte zijn van de actualiteiten, al is het maar een voetbalwedstrijd"]

Ook een andere kinderrechter noemt het vragen van dingen die buiten het onderwerp liggen als belangrijk punt. Daarnaast wordt eerlijkheid genoemd als belangrijke factor ($n = 1$), wat volgens een kinderrechter bereikt kan worden door de jeugdige uit te leggen dat er tot op zekere hoogte geluisterd wordt, maar niet alles geregeld kan worden zoals hij of zij dat misschien graag zou willen. De kinderrechters krijgen het gevoel dat de jeugdige zich gehoord voelt door samen te vatten wat er gezegd is ($n = 3$), maar ook vragen of de jeugdige alles gezegd heeft wat hij of zij heeft willen vertellen ($n = 2$). Daarentegen zegt een andere kinderrechter dat het de rol van de advocaat is om te zorgen dat de jeugdigen alles zeggen en wat zij willen of moeten zeggen. Twee kinderrechters geven aan in de emotie van een jeugdige te herkennen of zij zich gehoord voelen, zoals een glimlach, zwijgen, tranen, maar ook aan de manier van antwoorden.

Twee kinderrechtters geven aan niet bewust bezig te zijn met hun houding en contactname gedurende het kinderverhoor. Daarentegen zeggen drie kinderrechtters wel bewust bezig te zijn met hun houding. Zo probeert een kinderrechtter naar achter te zitten om ontspannen over te komen en zegt een andere kinderrechtter juist naar voren te gaan zitten om een houding te tonen waarin zij de jeugdige wilt benaderen. Een van de kinderrechtters geeft aan graag een cursus te willen volgen in hoe de houding van de kinderrechtter over komt op de jeugdige en welke invloed dit heeft. Drie kinderrechtters hebben aangegeven, middels observaties en feedback, beoordelingen te krijgen van collegae omtrent de houding tegenover de jeugdigen. Een enkele kinderrechtter benoemt het gebruik van de toga als een goed punt, daar hiermee kan worden laten zien dat het een serieuze aangelegenheid is. Een andere kinderrechtter noemt daarentegen dat de toga de hele civiele setting te formeel maakt en hierdoor de afstand tussen de kinderrechtter en de jeugdige te groot wordt. Alle kinderrechtters geven aan dat hun houding verschilt per jeugdige. Dit hangt af van de situatie en het soort jeugdige, verlegen en teruggetrokken of dominant en brutaal.

3.4.5 Deelconclusie

Uit de interviews met de kinderrechtters blijkt dat de meningen uiteen lopen. De verschillende kinderrechtters hebben allemaal hun eigen visie op hoe de rol van een kinderrechtter gedurende een kinderverhoor eruit moet zien en hoe zij deze rol waarmaken. Over het algemeen vinden de kinderrechtters het kinderverhoor waardevol. De invulling en het doel van het kinderverhoor verschilt per kinderrechtter. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen vaststaand protocol is waar de kinderrechtters zich aan (moeten) houden. Ook komt hieruit naar voren dat de belangen per kinderrechtter verschillen, wat ervoor zorgt dat de kinderverhoren verschillend tot uiting komen.

4. Conclusie en discussie

In het volgende worden de geanalyseerde resultaten besproken en wordt getracht antwoord te geven op de hoofd- en deelvragen. De hoofdvraag van huidig onderzoek luidt: ‘Hoe kan de pedagogische rol van de kinderrechtter gekarakteriseerd worden gedurende het kinderverhoor?’. Door middel van drie deelvragen wordt getracht hier antwoord op te geven. De eerste deelvraag heeft betrekking op de bijdrage van de

kinderrechter aan het begrip van de jeugdige tijdens het kinderverhoor. De tweede deelvraag betreft de vraag in hoeverre de kinderrechter de jeugdige in staat stelt om te participeren tijdens het kinderverhoor. De derde deelvraag is gericht op de mening van de kinderrechters, waarbij afgevraagd wordt hoe kinderrechters vinden dat hun rol eruit moet zien tijdens het kinderverhoor en in hoeverre zij het gevoel hebben hieraan te voldoen. In de beantwoording van de deelvragen is rekening gehouden met mogelijke verschillen tussen het type zaak (OTS/UHP) en leeftijdscategorieën (< 15 jaar en ≥ 15 jaar).

4.1 In hoeverre draagt de kinderrechter bij aan het begrip van jeugdigen gedurende het kinderverhoor?

Als eerste is er gekeken naar de bijdrage van de kinderrechter aan het begrip van de jeugdigen. Eerder is er gesproken over het belang van uitleg over het verloop van de zitting, het kinderverhoor en de uitspraak (Weijers, 2000, Leeuw & Veen, 2010). De kinderrechter blijkt gedurende de rechtszaak en het kinderverhoor rekening te houden met het begrip van de jeugdigen. De kinderrechter stelt bij alle zaken de aanwezigen voor en geeft over het algemeen uitleg omtrent de aanwezigen en het verloop van de zitting. Dit is bij alle eerste verzoeken het geval, bij de verlengingszaken komt dit minder vaak voor. De kinderrechter maakt gedurende het kinderverhoor gebruik van communicatietechnieken als, volume, articulatie, intonatie, tempo en begrijpelijk taalgebruik, die bij kunnen dragen aan het begrip van de jeugdigen. Eerder in de inleiding is beschreven dat in huidig onderzoek verwacht wordt dat eerste verzoek zaken (OTS/UHP) ingrijpender zullen zijn voor de jeugdigen dan verlengingszaken (OTS/UHP). Onderzocht is of hierbij een verschil te zien is in bejegening. Er kan gesteld worden dat er alleen een verschil te zien is met betrekking tot het aansluiten bij het begrip van de jeugdige. Hierbij valt op dat bij de eerste verzoek zaken de intonatie van de kinderrechter vriendelijker is dan bij verlengingszaken en er een duidelijkere uitleg over de procedure wordt gegeven. Benoemingswaardig is dat de kinderrechter in alle rechtszaken nauwelijks gebruik maakt van jargon en afkortingen. Bij het opleggen van een maatregel geeft de kinderrechter bij de meeste rechtszaken uitleg over de redenen hiervan. Verder is gebleken dat bij de groep kinderen in de leeftijd tot 15 jaar de kinderrechter altijd uitleg geeft, waardoor geconcludeerd kan worden dat er op deze

manier rekening gehouden wordt met de leeftijd van het kind.

Verder is genoemd dat het hoorrecht niet tot zijn uiting komt, daar de jeugdige zich niet voldoende gehoord voelt tijdens het kinderverhoor (Schuytplot, 1999), iets wat mede bepaald wordt door de uitleg over het verloop van de zitting en de uitspraak. Vanuit de observaties van de kinderrechter kan gesteld worden dat er in de meeste zaken een uitleg wordt gegeven over de rol en het verloop van de zitting en dit altijd het geval is bij kinderen jonger dan 15 jaar. Daarnaast wordt in de helft van de rechtszaken gegevens uit het kinderverhoor teruggekoppeld in de rechtszaak en uitleg gegeven bij de beslissing.

4.2 ‘In hoeverre stelt de kinderrechter jeugdigen in staat te participeren tijdens het kinderverhoor?’

Vervolgens is onderzocht in hoeverre de kinderrechter de jeugdige in staat stelt om te participeren gedurende het kinderverhoor. Het blijkt dat de kinderrechter over het algemeen een geschikte houding heeft gedurende het kinderverhoor, waarbij de jeugdige wordt aangekeken en de kinderrechter een interactieve houding aanneemt door naar voren richting de jeugdige te buigen. Een geschikte houding kan ervoor zorgen dat de jeugdige het gevoel heeft te kunnen participeren tijdens het kinderverhoor (de Leeuw & Veen, 2010). Daarnaast wordt over het algemeen gebruik gemaakt van gesprekstechnieken, zoals: open vragen stellen, doorvragen, interesse en begrip tonen. Wat betreft het begrip hoor en wederhoor lopen de bevindingen uiteen, niet in alle rechtszaken wordt er samengevat of gecontroleerd of de jeugdige het begrepen heeft. Het bewust gebruik maken van stiltemomenten gedurende het gesprek met de jeugdige is ook niet frequent gezien. Daarnaast kan gesteld worden dat er geen verschil gevonden is in het type zaak en leeftijdscategorieën. Dit kan verklaard worden door het geringe aantal data, bestaande uit slechts 30 rechtszaken.

4.3 ‘Hoe vindt de kinderrechter dat zijn rol eruit moet zien tijdens het kinderverhoor en in hoeverre is de kinderrechter van mening dat hij of zij hieraan voldoet?’

In huidig onderzoek valt op dat er in een aantal rechtszaken geen apart kinderverhoor heeft plaatsgevonden. Het is het aan de kinderrechter om te bepalen of de jeugdige gehoord wordt of niet, daar het een recht en geen plicht is. Dit zou onder andere

afhankelijk zijn van het ontwikkelingsniveau van de jeugdige (Schuytplot, 1999). Vanuit de observaties is hier geen duidelijke reden uit op te maken, noch kan worden gesteld dat dit afhangt van het ontwikkelingsniveau. Vanuit de interviews is te zien dat hier niet een vaststaand protocol voor blijkt te zijn en de meningen en uitvoering van het kinderverhoor door de kinderrechters soms sterk verschillen. Hierdoor ontstaan er verschillende uitvoeringen en belevingen van het kinderverhoor, waarbij iedere kinderrechtter zijn of haar eigen visie op wat goed is nastreeft. Een verklaring voor het gegeven dat het in onderhavig onderzoek niet duidelijk wordt waarom het plaatsvinden van het kinderverhoor afhankelijk is van de rechter, is dat dit mogelijk te maken heeft met het feit dat er slechts zes kinderrechters geïnterviewd zijn. Mogelijk komt er meer eenduidigheid wanneer van meerdere kinderrechters de gegevens bekend zijn. Weliswaar kan het gegeven dat het kinderverhoor niet (voldoende) tot zijn uiting komt (Schuytplot, 1999), niet worden ontkracht. Ook in onderhavig onderzoek lijkt er sprake te zijn van een willekeurige, in plaats van consequente uitvoer van het kinderverhoor.

Ook de uitvoering van het kinderverhoor blijken de kinderrechters zelf te kunnen bepalen. Dit komt overeen met eerder aangehaald onderzoek van Wiener (1984), waarin kinderrechters de sfeer informeler zouden maken door bijvoorbeeld geen toga te dragen. In huidig onderzoek kan hierover gesteld worden dat alle kinderrechters geloven dat zij moeten beschikken over inlevingsvermogen en begrip om een kind adequaat te kunnen bejegenen. Tevens kan gesteld worden dat het beschikken over een ruime levenservaring, kennis van psychologie en pedagogiek, als ook het interesse kunnen tonen in het verhaal van de jeugdige, onmisbare eigenschappen zijn die behoren tot een bekwaam kinderrechtter. Dit is grotendeels terug te vinden in eerdere onderzoeken waarin gesteld wordt dat kennis van ontwikkelingspsychologie, ervaring, sociale en communicatieve vaardigheden en inlevingsvermogen vereisten zijn om als kinderrechtter aan het werk te kunnen (Verberk & Fuhler, 2006; Weijers, 2000).

Eerder is de kwestie aan bod gekomen bij wie de taak ligt om de jeugdige voor te bereiden op de rechtszaak, zodat de jeugdige weet wat er gaat gebeuren wat er van hem of haar verwacht wordt. Vanuit de interviews kan worden gesteld dat ook hierover de meningen van de rechters uiteen lopen en er geen eenduidig beeld ontstaat bij wie deze taak ligt. Wederom is een verklaring hiervoor te zoeken in de geringe groep

kinderrechters die betrokken zijn in huidig onderzoek. Desondanks kunnen de uiteenlopende meningen en visies van de kinderrechters onderling als zorgelijk worden beschouwd, daar dit de uitvoer van het kinderverhoor niet ten goede zal komen.

Wel komt duidelijk naar voren uit de interviews dat de kinderrechters, werkzaam in het arrondissement van Amsterdam, bezig zijn met het bewust worden van hun eigen houding en werkwijze. Gezien het feit dat de kinderrechters hier regelmatig aan werken door, middels observaties en feedback, beoordelingen te krijgen van collegae, wordt gesteld dat de kinderrechters uit huidig onderzoek hier bewust mee bezig zijn en aan verbetering trachten te werken. Hierbij kan worden afgevraagd of collega rechters hier de juiste personen voor zijn, daar zij mogelijk voornamelijk feedback geven op de uitvoering van de zitting. Van belang is ook dat er kritisch gekeken wordt naar het verbeteren van de pedagogische aspecten, door bijvoorbeeld een gedragsdeskundige die hier meer kijk op heeft.

4.4 Slotconclusie

Gesteld wordt dat de pedagogische rol van de kinderrechter gedurende het kinderverhoor gekarakteriseerd kan worden als een bepalende en betrokken rol daar de kinderrechter de enige persoon is die de jeugdige de kans en het gevoel kan geven gehoord te worden en te participeren middels het kinderverhoor. De kinderrechter geeft over het algemeen uitleg, houdt rekening met het begrip van de jeugdigen, heeft een adequate houding en past gesprekstechnieken toe. Het gebruiken van stiltemomenten en samenvatten wordt niet frequent gezien. De uitvoering van deze rol is wel afhankelijk van het type zaak en leeftijdscategorie. De kinderrechter blijkt als het gaat om uitleg rekening te houden met het soort zaak (eerste verzoek) en de leeftijd (< 15) van de jeugdigen. Daarnaast is de intonatie van de kinderrechter bij de eerste verzoek zaken vriendelijker.

5. Beperkingen & Aanbevelingen

Wanneer er gekeken wordt naar de uitkomsten van huidig onderzoek is het tegelijkertijd van belang om rekening te houden met de beperkingen die gelden voor dit onderzoek.

Allereerst is er sprake van een beperkt aantal geobserveerde rechtszaken ($n = 30$). Daarnaast is er tevens sprake van een beperkte onderzoeksgroep, daar er enkel geobserveerd is en interviews verricht zijn met kinderrechters. Wanneer er tevens

gekeken wordt naar de jeugdige, ouders en andere betrokkenen, door middel van observaties en interviews, zal een breder beeld ontstaan. Deze beperking zal de generaliseerbaarheid van de resultaten omlaag halen. De generaliseerbaarheid wordt tevens beperkt door het feit dat er slechts in één rechtbank onderzoek is gedaan, namelijk de rechtbank van Amsterdam. Wanneer hetzelfde onderzoek in meerdere plaatsen of regio's uitgevoerd wordt, zal er een betere vergelijking kunnen worden gemaakt tussen de resultaten per rechtbank of per regio. Hierdoor zal kunnen worden gekeken of resultaten gerelateerd zijn aan een regio of bepaalde rechtbank. Ook zal hierdoor beter gekeken kunnen worden naar de oorzaken van de verschillen, waarop een beter advies of verbetering kan volgen.

5.1 Aanbevelingen

Op basis van huidig onderzoek zijn er een aantal aanbevelingen opgesteld voor vervolgonderzoek, maar ook voor de rechtbank van Amsterdam daar dit onderzoek hier is uitgevoerd.

Naast de aandacht die reeds aanwezig is voor de verbetering van de bejegening en aanpak van de kinderrechters tijdens de civiele jeugdzittingen, is het tevens van belang dat er feedback of kritische beschouwingen worden gedaan door deskundigen op het gebied van psychologie en pedagogiek. Hierdoor kan de bejegening ten opzichte van de jeugdige verbeterd worden, in plaats van enkel de uitvoering van de rol als kinderrechter. Tevens kan de inbreng van een deskundige toereikend zijn in het voorzien van waardevolle psychologische kennis ten behoeve van de benadering en inschatting van de jeugdige. Tevens wordt aanbevolen cursusmateriaal te ontwikkelen of reeds ontwikkeld materiaal te volgen met betrekking tot (het bewust worden van) gesprekstechnieken en de bejegening van de jeugdige in civiele rechtszaken. Enerzijds wordt door de geïnterviewde kinderrechters uit huidig onderzoek zelf aangegeven hier behoefte aan te hebben, anderzijds wordt door de onderzoekers zelf geconstateerd dat hierin verbetering wenselijk dan wel noodzakelijk is.

Daarnaast moet het belang van het hanteren of invoeren van een vast protocol benadrukt worden. Nu blijkt dat het apart verhoren van een jeugdige afhangt van de kinderrechter en welke aanpak of visie er gehanteerd wordt. Door een vast protocol te hanteren, ontstaat er niet alleen duidelijkheid voor de kinderrechters zelf, maar ook voor

andere disciplines zoals een advocaat of gezinsvoogd en daarmee tevens meer duidelijkheid voor de jeugdige. Wanneer er namelijk een vast protocol gehanteerd wordt is de advocaat of gezinsvoogd beter op de hoogte van de procedure zoals deze wordt ingezet en daarmee op de hoogte van de aan- of afwezigheid van een kinderverhoor. De advocaat of gezinsvoogd kan in dergelijke gevallen de jeugdige en diens ouders beter voorbereiden op het verloop van de zitting en een eventueel apart verhoor. Hiermee wordt er meer duidelijkheid gecreëerd, iets wat ten goede komt aan de jeugdige en diens ouders.

Voor eventueel vervolg onderzoek wordt geadviseerd om gegevens als intelligentieniveau of (psychiatrische) problematiek van de jeugdige op te nemen in het onderzoek, zodat er geobserveerd kan worden in hoeverre de kinderrechter hier rekening mee houdt in de bejegening.

6. Referenties

- Baarda, B., Goede, M. P. M., de, & Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Houten: Noordhoff Uitgevers bv.
- Baas, R., & Laemers, M. (2009). *'Combi-zitting': meer recht doen aan jeugdigen*. Den Haag: Raad voor de rechtspraak.
- Boeije, H. (2006). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Den Haag: Boom Onderwijs.
- Bruning, M. R., & Zon van der, K. A. M. (2010). *Participatie en autonomie van kinderen bij jeugdzorg en jeugdbescherming*. Nijmegen: Ars Aequi.
- CBS (2009). Trendrapport 2010 Landelijke Jeugdmonitor. Geraadpleegd op januari 25, 2012 op http://www.cbs.nl/nlNL/menu/_unique/_search/default.htm?cx=018020871965988641477:rvmzjpho2wq&cof=FORID:11&q=Trendrapport+Landelijke+Jeugdmonitor+2010
- Enkelaar, A. C., & Zupthen, M. E., van (2010). De autonomie van het kind in de rechtszaal. In: Graaf, J. H., de, Wijk, F. K., van, Mak, C., Mulders, L.A. (2010). *Rechten van het kind en autonomie*. Ars Aequi Libri: Nijmegen.
- Landsheer, H., 't Hart, H., Goede, M. de & Dijk, J. van (2003). *Praktijkgestuurd onderzoek: Methoden van praktijkonderzoek*. Stenfert-Kroese.
- Leeuw, M. de & L. Veen (2010). *Ervaring van minderjarigen tijdens een rechtszitting op sociaal-emotioneel en cognitief gebied*. Utrecht: Universiteit Utrecht (Unpublished).

- Linden, A. P. van der, Siethoff, F. G. A. ten, & Zeijlstra-Rijpstra, A. E. I. J. (2009). *Jeugd en recht*. Bohn Stafleu van Loghum: Houten.
- Saywitz, K., Jeanicke C., & Camparo L. (1990). Children's knowledge of legal terminology. *Law and Human Behavior*, 14, 523 -535.
- Schuytplot, A. (1999). Ouders en kinderen in de rechtszaal: begrip en onbegrip van juridische procedures. *Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs*, 15, 225- 238
- Stichting defence for children (2010). *Dat ze je naam kennen*. Geraadpleegd op januari 25, 2012 op www.ecpat.nl/images/68/1325.pdf
- Trendrapport Landelijke Jeugdmonitor (2010). Gevonden op <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/onderwijs/publicaties/publicaties/archief/2010/2010-g93-pub.htm>
- Van Leuven, C. A. R. M. (2007). De stem van het kind. *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, 9, 208-212
- Van Triest, A. (2004). Het kinderverhoor in het ressort Den Bosch onder de loep. *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht*, 26, 16-26.
- Verberk, V., & Fuhler, V (2006). *De positionering van de jeugdrechter*. Raad voor de Rechtspraak. Gevonden op <http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Publicaties-En-Brochures/Researchmemoranda/research%20memoranda/2006-RM-De-positionering-van-de-jeugdrechter.pdf>
- Weijers, I. (2000). *Schuld en Schaamte. Een pedagogisch perspectief op het jeugdstrafrecht*. Bohn Stafleu van Loghum: Houten/Diegem.

Bijlage 1:

Voorbeeld brief rechtbank 1

	Postadres postbus 84500, 1080 BN Amsterdam X	Bezoekadres Parnassusweg 220 Amsterdam Telefoon (020) 541 2111 Fax (020) 541 2839 Rekeningnummer 56.99.90.491 ten name van Arrondissement 521 Amsterdam
Contactpersoon	mw. X	
Doorkiesnummer(s)	X	
Datum	4 mei 2012	
Ons kenmerk	X	
Uw kenmerk		
Bijlage(n)		
Onderwerp	Uithuisplaatsing (uhp)	

Beste X,

Bij de kinderrechter te Amsterdam is een verzoekschrift ingekomen, waarvan ik je hierbij een afschrift doe toekomen.

Het verzoek wordt behandeld door kinderrechter X ter terechtzitting van 16 november 2011 te 13:40 in het gerechtsgebouw aan de Parnassusweg 220. De zitting zal ongeveer 30 minuten duren.

Ik roep je op om tijdens deze behandeling door de kinderrechter te worden gehoord. Als je niet wilt, hoef je niet te komen.

Voor de kinderrechter,

de griffier

Voorbeeld brief rechtbank 2

	Postadres postbus 84500, 1080 BN Amsterdam X	Bezoekadres Parnassusweg 220 Amsterdam Telefoon (020) 541 2111 Fax (020) 541 2839 Rekeningnummer 56.99.90.491 ten name van Arrondissement 521 Amsterdam
Contactpersoon	X	
Doorkiesnummer(s)	X	
Datum	4 mei 2012	
Ons kenmerk	X	
Uw kenmerk		
Bijlage(n)		
Onderwerp	Uithuisplaatsing (uhp)	

Beste X,

Bij de kinderrechter te Amsterdam is een verzoekschrift ingekomen, waarvan ik je hierbij een afschrift doe toekomen.

Het verzoek wordt behandeld ter terechtzitting van 16 november 2011 om 11:05 uur in het gerechtsgebouw aan de Parnassusweg 220, de zitting zal ongeveer 30 minuten duren.

Ik roep je op om tijdens deze behandeling door de kinderrechter X te worden gehoord.

Omdat wordt gevraagd je in een gesloten tehuis te plaatsen, heb je recht op een advocaat; X heeft zich bereid verklaard om jouw advocaat te zijn.

Zijn adres: X

Voor de kinderrechter,

de griffier

Bijlage 2: Observatielijst kinderverhoor

Observator:		Arrondissement:
Start:	Eind:	Rechter:

Observatielijst Civiele jeugdrecht OTS-UHP

Nr.:

<p><u>Soort zitting:</u> Zaak betreft (omcirkelen):</p> <ul style="list-style-type: none">- OTS-verzoek / UHP-verzoek / Gesloten Jeugdzorg-verzoek- eerste keer / verlenging

Verzoek gedaan door:

Verzoek betreft kinderen in de leeftijd van

Gezinssituatie (Gezag/Voogdij) en eventuele voorgeschiedenis (VOTS, eerdere OTS / UHP?):

.....
.....
.....

Bijzonderheden:.....
.....

1. Beschrijving setting rechtbank

- naam: ja/nee

- plaats van de jeugdige:.....

- plaats ouders:.....

2. Aanwezigen:

	<i>Aanwezig</i>	<i>Opmerkingen</i>
Rechter		
Griffier		
Ouders / verzorgers	Vader	Bij afwezigheid, reden:
	Moeder	
	Anders:	
Kind(eren)		
Raadsman		Van vader / moeder / jongere (omcirkelen)
Tolk		Voor vader / moeder / jongere (omcirkelen)
Overigen (familie / vrienden / anderen)		
Deskundigen	Raad voor de Kinderbescherming	
	Gezinsvoogd	Zoja, van: BJZ / WSG / Nidos (omcirkelen)
	Anders:	

Apart kinderverhoor:

ja/nee

3. Uitleg door kinderrechter:

Voorstellen aanwezig:

ja/nee

Uitleg rol/functie aanwezig:

ja/nee

Uitleg verloop van de zitting:

ja/nee

4. Begrip - jeugdige (de volgende items zijn gericht op de kinderrechter)

Tempo (laag - hoog)

1 2 3 4 5

Volume (zacht - hard)

1 2 3 4 5

Articulatie (onduidelijk - overdreven)

1 2 3 4 5

Intonatie (vriendelijk - streng)

1 2 3 4 5

Moeilijkheidsgraad (te makkelijk - te moeilijk)

1 2 3 4 5

Gebruik van jargon (niet - veel)

1 2 3 4 5

Gebruik van afkortingen (niet - veel)

1 2 3 4 5

Verduidelijking (niet - veel)

1 2 3 4 5

Taalgebruik (te makkelijk – te moeilijk)

1 2 3 4 5

5. Inhoud - Communicatie met jeugdige verdachte

*1 = helemaal niet, 2 = af en toe, 3 = regelmatig, 4 = vaak, 5 = altijd

Bespreking persoonlijke omstandigheden:

• thuissituatie

1 2 3 4 5*

• School/opleiding

1 2 3 4 5

• vrijetijdsbesteding

1 2 3 4 5

• vrienden

1 2 3 4 5

Gesprekstechnieken:

• doorvragen

1 2 3 4 5

• interesse tonen in verhaal

1 2 3 4 5

• open vragen stellen

1 2 3 4 5

• begrip tonen

1 2 3 4 5

Houding kinderrechter:

• Contactname (aankijken)

1 2 3 4 5

• Actieve houding; rechtop / voorover gebogen

1 2 3 4 5

• Inactieve houding; achterover leunen / ineem gezakt / gapen

1 2 3 4 5

• Blick (lachen – streng/serieus)

1 2 3 4 5

Hoor en wederhoor:

• Wordt er een korte samenvatting gegeven, door de kinderrechter van wat de jeugdige heeft gezegd, ter controle of de kinderrechter het goed begrepen heeft 1 2 3 4 5

• Wordt de jeugdige gevraagd of hij/zij begrijpt wat er 1 2 3 4 5

- gezegd wordt?
- Worden er bewuste stiltemomenten ingelast, door de kinderrechter 1 2 3 4 5 om de jeugdige de gelegenheid tot nadenken te geven over wat er gezegd of beslist wordt?

Bijzonderheden/opmerkingen:

.....

6. Spreektijd (* in minuten)

- Hoelang is de jeugdige aan het woord*:
- Hoelang is de kinderrechter aan het woord*:.....
- Hoelang zijn eventuele andere aanwezigen aan het woord:
 Wie: spreektijd*:
- Hoelang duren de pauzes gedurende een gesprek*:.....

7. Uitspraak:

- Beslissing:
- Uitleg bij de beslissing: Ja / Nee / Gedeeltelijk

Toelichting:.....

- Reactie jeugdige(n) op uitspraak:.....

- Worden de gegevens van het kinderverhoor teruggekoppeld

Bijlage 3: Tabellen

Tabel 1. Schematische weergave van de rechtszaken onderverdeeld op datum, aantal

<i>Zitting</i>	<i>Datum</i>	<i>Aantal zaken</i>	<i>Rechter</i>	<i>Soort zaak</i>
1	13 februari 2012	2	I	1e verzoek OTS en UHP Verlenging OTS en UHP
		5	II	Verlenging OTS en UHP Verlenging Machtiging gesloten jeugdzorg
2	20 februari 2012	3	III	1e verzoek OTS
3	27 februari 2012	2	IV	Verlenging UHP en machtiging gesloten jeugdzorg
4	5 maart 2012	9	IV	1e verzoek OTS Verlenging OTS en machtiging gesloten jeugdzorg
5	6 maart 2012	5	V	Verlenging OTS en machtiging gesloten jeugdzorg
6	12 maart 2012	4	I	Verlenging OTS, UHP en machtiging gesloten jeugdzorg

zaken, kinderrechter en type zaak.

Kinderrechter ⁴	Ervaring als rechter	Ervaring als kinderrechter	Ervaring in familierecht
I	9 jaar	9 jaar	4 jaar
II	5 jaar	8.5 maanden	8.5 maanden
III	28 jaar	2-3 jaar	2-3 jaar
IV	9 jaar	15 maanden	12 maanden
V	1.5 jaar	1.5 jaar	12 maanden
VI	32 jaar	16 jaar	16 jaar

Tabel 2. Schematische weergave van de ervaring van de geïnterviewde kinderrechters

⁴ N.B. deze nummers staan niet voor dezelfde kinderrechters als eerder genoemd in Tabel 1 de observaties.

Tabel 3. Scores alle kinderrechter op items van deelvraag 1 (5-puntschaal).

Items begrip/Score	1	2	3	4	5
Tempo		Redelijk laag (<i>n</i> = 6)	Tussen laag en hoog (<i>n</i> = 18)	Redelijk hoog (<i>n</i> = 6)	
Volume		Redelijk laag (<i>n</i> = 4)	Tussen laag en hoog (<i>n</i> = 24)	Redelijk hoog (<i>n</i> = 2)	
Articulatie			Tussen onduidelijk en overdreven (<i>n</i> = 26)	Duidelijk (<i>n</i> = 4)	
Intonatie	Vriendelijk (<i>n</i> = 1)	Redelijk vriendelijk (<i>n</i> = 11)	Tussen vriendelijk en streng (<i>n</i> = 13)	Redelijk streng (<i>n</i> = 2)	
Moeilijkheidsgraad	Te makkelijk (<i>n</i> = 2)	Makkelijk (<i>n</i> = 3)	Tussen te makkelijk en te moeilijk (<i>n</i> = 25)		
Jargon	Weinig (<i>n</i> = 7)	Redelijk weinig (<i>n</i> = 20)	Tussen weinig en veel (<i>n</i> = 2)	Redelijk veel (<i>n</i> = 1)	
Afkortingen	Weinig (<i>n</i> = 5)	Redelijk weinig (<i>n</i> = 23)	Tussen weinig en veel (<i>n</i> = 2)		
Verduidelijking		Bijna niet (<i>n</i> = 4)	Tussen niet en veel (<i>n</i> = 10)	Redelijk veel (<i>n</i> = 13)	Veel (<i>n</i> = 3)
Taalgebruik		Makkelijk (<i>n</i> = 3)	Tussen te makkelijk en te moeilijk (<i>n</i> = 25)	moeilijk (<i>n</i> = 2)	

Tabel 4 . Scores alle kinderrechter op items van deelvraag 2 (5-puntschaal).

Items Inhoud-communicatie/ Score	1	2	3	4	5
Thuisituatie			(3) Regelmatig (n = 6)	(4) vaak (n = 10)	(5) altijd (n = 14)
School/opleiding	(1) helemaal niet (n = 9)	(2) af en toe (n = 1)	(3) Regelmatig (n = 4)	(4) vaak (n = 14)	(5) altijd (n = 2)
Vrije tijd	(1) helemaal niet (n = 18)	(2) af en toe (n = 1)	(3) Regelmatig (n = 3)	(4) vaak (n = 6)	(5) altijd (n = 2)
Vrienden	(1) helemaal niet (n = 22)	(2) af en toe (n = 2)	(3) Regelmatig (n = 4)	(4) vaak (n = 2)	
Gesprekstechnieken					
Doorvragen			(3) Regelmatig (n = 6)	(4) vaak (n = 19)	(5) altijd (n = 5)
Interesse tonen in verhaal		(2) af en toe (n = 1)	(3) Regelmatig (n = 5)	(4) vaak (n = 19)	(5) altijd (n = 5)
Open vragen stellen		(2) af en toe (n = 1)	(3) Regelmatig (n = 11)	(4) vaak (n = 18)	
Begrip tonen	(1) helemaal niet (n = 1)	(2) af en toe (n = 1)	(3) Regelmatig (n = 8)	(4) vaak (n = 18)	(5) altijd (n = 2)
Houding⁵					
Contactname				(4) vaak (n = 7)	(5) altijd (n = 22)
Actieve houding			(3) Regelmatig (n = 1)	(4) vaak (n = 18)	(5) altijd (n = 10)
Inactieve houding	(1) helemaal niet (n = 27)	(2) af en toe (n = 2)			
Blik		(2) af en toe (n = 4)	(3) Tussen streng en serieus (n = 17)	(4) vaak (n = 8)	
Hoor en wederhoor					

⁵ Mist een zaak, vanwege een telefonisch kinderverhoor.

Samenvatting	(1) helemaal niet ($n = 1$)	(2) af en toe ($n = 10$)	(3) Regelmatig ($n = 10$)	(4) vaak ($n = 9$)
Gevraagd naar begrip	(1) helemaal niet ($n = 7$)	(2) af en toe ($n = 5$)	(3) Regelmatig ($n = 9$)	(4) vaak ($n = 9$)
Stiltemomenten ⁶	(1) helemaal niet ($n = 8$)	(2) af en toe ($n = 14$)	(3) Regelmatig ($n = 2$)	(4) vaak ($n = 5$)

⁶ Mist een zaak, vanwege een telefonisch kinderverhoor.